

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 24.1.1996
COM(96) 10 τελικό

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

**ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ
Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ,
ΜΙΑ ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΑΝΑΛΗΨΗ ΔΡΑΣΕΩΝ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ**

**Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία,
για εισήγηση για ανάληψη δράσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο**

Περιεχόμενα

- 1. Εισαγωγή**
- 2. Οι προκλήσεις**
 - 2.1. Οικονομικές και βιομηχανικές προκλήσεις**
 - 2.1.1. Διάρθρωση και τάσεις της αμυντικής βιομηχανίας
 - 2.1.2. Αναδιάρθρωση και ανταγωνιστικότητα
 - 2.1.3. Κατακερματισμός της αγοράς και εμπόδια για τη διασυνοριακή βιομηχανική ενοποίηση
 - 2.1.4. Οι τεχνολογικές συνέργειες μεταξύ του αμυντικού και του μη αμυντικού (πολιτικού) τομέα
 - 2.2. Πολιτικές προκλήσεις και προκλήσεις ασφάλειας**
 - 2.2.1. Η ευρωπαϊκή ταυτότητα της ασφάλειας και της άμυνας
 - 2.2.2. Η Διακυβερνητική Διάσκεψη
- 3. Οι φορείς και τα μέσα δράσης**
 - 3.1 Η Ευρωπαϊκή Ένωση: προώθηση των συνεργειών μεταξύ των διαφόρων μέσων δράσης της**
 - 3.1.1 Διαθέσιμα όργανα στο πλαίσιο της Ε.Κ.
 - 3.1.2 Διαθέσιμα όργανα στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ
 - 3.2. Ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ της ΔΕΕ και της ΕΕ**
 - 3.2.1 Σχέσεις ΕΕ/ΔΕΕ
 - 3.2.2 Ευρωπαϊκός Οργανισμός Εξοπλισμών
- 4. Συμβολή των κοινοτικών οργάνων και δραστηριότητες**
 - 4.1. Εσωτερική αγορά και τεχνολογική βάση**
 - 4.1.1 Δημόσιες προμήθειες
 - 4.1.2 Ενδοκοινοτικό εμπόριο
 - 4.1.3 Δραστηριότητες έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης
 - 4.1.4 Τυποποίηση και τεχνική εναρμόνιση
 - 4.1.5 Πολιτική ανταγωνισμού
 - 4.1.6 Διαρθρωτικά ταμεία
 - 4.2 Η εξωτερική διάσταση**
 - 4.2.1 Πολιτική εξαγωγών
 - 4.2.2 Έλεγχοι των εξαγωγών αγαθών και τεχνολογιών διπλής χρήσης
 - 4.2.3 Εισαγωγικοί δασμοί για στρατιωτικούς εξοπλισμούς
 - 4.2.4 Εμπορικές σχέσεις με τρίτες χώρες
- 5. Συμπεράσματα**

Παράρτημα

Στατιστικοί πίνακες
Κατάλογος πράξεων συγκέντρωσης στην αμυντική βιομηχανία σε ευρωπαϊκό επίπεδο

1. Εισαγωγή

Οι αμυντικές βιομηχανίες βρίσκονται αντιμέτωπες με ένα οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο που διέρχεται περίοδο ριζικής μεταβολής και που απαιτεί λύσεις που υπερβαίνουν τα εθνικά πλαίσια.

Η λήξη του ψυχρού πολέμου περιόρισε σημαντικά τον κίνδυνο που απειλούσε την ασφάλεια της ευρωπαϊκής ηπείρου και επέτρεψε την περιστολή των στρατιωτικών προϋπολογισμών και την ενίσχυση της κίνησης επαναπροσανατολισμού των συγκεκριμένων βιομηχανιών. Η ανάγκη περιστολής των δραστηριοτήτων των βιομηχανιών που συνδέονται με τον τομέα της άμυνας είχε άμεσες και σημαντικές επιπτώσεις, αφενός, στην απασχόληση, δεδομένου ότι είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των θέσεων εργασίας από 1,6 εκατ. σε 1 εκατ. κατά το διάστημα 1984-1992 (-37%) ιδίως σε ορισμένες περιφέρειες, και, αφετέρου, στην παραγωγική βάση και στο δυναμικό καινοτομίας ολόκληρης της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Η κρίση την οποία διέρχονται σήμερα οι αμυντικές βιομηχανίες οφείλεται όχι μόνο στην περιστολή των αμυντικών δαπανών αλλά και στην αύξηση του διεθνούς ανταγωνισμού και ιδίως στον αναχρονικό κατακερματισμό των ευρωπαϊκών αγορών αμυντικού εξοπλισμού.

Για το λόγο αυτό, σημειώνεται σήμερα μια στροφή προς την ανάληψη δράσης από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Από τη μια πλευρά, η κρίση του κλάδου ώθησε τους βιομηχάνους και τους αρμόδιους για τη βιομηχανική πολιτική των κρατών μελών να ενθαρρύνουν την Ένωση, και ιδίως την Επιτροπή, να αναλάβει τις ευθύνες της. Από την άλλη, από τις διάφορες πρωτοβουλίες που ανελήφθησαν είτε στο πλαίσιο της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) είτε στο πλαίσιο του δεύτερου πυλώνα της Συνθήκης του Μάαστριχτ προέκυψαν ορισμένα πεδία εργασίας με στόχο τη θέσπιση μιας ευρωπαϊκής πολιτικής εξοπλισμών. Συγκεκριμένα, στις 30 Ιουνίου 1995, μια άτυπη ομάδα εμπειρογνομόνων ΕΕ/ΔΕΕ συνέταξε έκθεση που περιέχει λύσεις, προτάσεις και συστάσεις για την εγκαθίδρυση μιας τέτοιας πολιτικής. Τον Ιούλιο του 1995, η Coreper προέβη στη σύσταση μιας διατομεακής ομάδας ad hoc η οποία, με βάση την έκθεση της ανωτέρω άτυπης ομάδας, ανέλαβε να προσδιορίσει τους τομείς στους οποίους θα μπορούσε να αναληφθεί δράση σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για το σκοπό αυτό, θα διατυπώσει συστάσεις ως προς τη συνέχεια που θα μπορούσε να δοθεί στα πλαίσια της Κοινότητας ή της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) και να υποβάλει, ενδεχομένως, προτάσεις για συγκεκριμένα μέτρα, υπό την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων της Επιτροπής δυνάμει της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Η παρούσα ανακοίνωση αποτελεί συμβολή σε αυτές τις εργασίες.

Οι λόγοι για τους οποίους οι αμυντικές βιομηχανίες αντιμετωπίζουν δυσκολίες είναι ταυτόχρονα οικονομικοί και πολιτικοί και, κατά συνέπεια, στην ανάλυση των ιδιαίτερων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν αυτές οι βιομηχανίες και στην επεξεργασία των δράσεων που δύνανται να αναληφθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι δύο αυτές πτυχές.

Εντούτοις, παρά την προφανή ανάγκη για μια σφαιρική προσέγγιση του θέματος, η παγίωση μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας εξακολουθεί να είναι μια μακροχρόνια διαδικασία. Ωστόσο, η κατάσταση στην οποία βρίσκονται σήμερα οι αμυντικές βιομηχανίες είναι τέτοια ώστε, αν δεν ληφθεί έγκαιρα καμία πρωτοβουλία, κινδυνεύουν να εξαφανιστούν ολόκληροι κλάδοι της οικονομίας που συνδέονται με τις αμυντικές δραστηριότητες, προκαλώντας επιπλέον μαζικές απώλειες θέσεων εργασίας λόγω ιδίως της απότομης αύξησης του διεθνούς ανταγωνισμού.

Αυτό απαιτεί άμεση και κατάλληλη ευρωπαϊκή απάντηση.

Επιπλέον, η εισαγωγή μηχανισμών βασιζόμενων στην οικονομική αποδοτικότητα, ιδίως στις πολιτικές περί προμηθειών, θα επιτρέψει την ορθολογικότερη αξιοποίηση των δημοσιονομικών πόρων και την εξοικονόμηση σημαντικών ποσών. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα την εξοικονόμηση σημαντικών ποσών και για το φορολογούμενο. Σύμφωνα με κάποια μελέτη, το ύψος των ποσών που θα εξοικονομηθούν θα κυμαίνεται μεταξύ 5 και 11 δις ECU ετησίως.

Στο πλαίσιο αυτής της ανάγκης δράσης, η παρούσα ανακοίνωση δίνει έμφαση στις δράσεις οι οποίες, λόγω του ότι αναφέρονται σε ήδη υφιστάμενα κοινοτικά όργανα, εντάσσονται σε τομείς στους οποίους η Ευρωπαϊκή Κοινότητα διαθέτει ιδιαίτερη αριμοδιότητα και εμπειρία. Αυτά τα μέσα δράσης μπορούν ενδεχομένως να χρησιμοποιηθούν σε συνδυασμό με την ΚΕΠΠΑ. Συνεπώς, οι δράσεις αυτές θα μπορούσαν να αναληφθούν βραχυπρόθεσμα και να αποτελέσουν έτσι μια πρώτη λύση στα προβλήματα των αμυντικών βιομηχανιών καθώς και μια πρώτη συμβολή στην υπό οικοδόμηση ευρωπαϊκή ταυτότητα της ασφάλειας και της άμυνας.

Στην προσέγγιση που υιοθέτησε, η Επιτροπή βασίστηκε στις αρχές που περιέχονται στην ανακοίνωσή της με θέμα "Μια πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας" (COM(94) 319 της 14.09.94).

2. Οι προκλήσεις

Στην προσεχή περίοδο, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να ανταποκριθεί σε ορισμένες προκλήσεις που έχουν σχέση με τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας άμυνας και ασφάλειας και με τη διατήρηση μιας ανταγωνιστικής τεχνολογικής και βιομηχανικής βάσης. Από την ικανότητα δε της Ευρωπαϊκής Ένωσης να θεσπίσει μια συνεκτική στρατηγική αντιμετώπισης αυτών των προκλήσεων εξαρτάται η επιβίωση αυτών των βιομηχανιών.

2.1 Οικονομικές και βιομηχανικές προκλήσεις

2.1.1 Διάρθρωση και τάσεις της αμυντικής βιομηχανίας

Η ετήσια παραγωγή αμυντικού εξοπλισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση αντιπροσωπεύει σήμερα περίπου 50 δις ECU, ήτοι περίπου 2-3% της συνολικής βιομηχανικής παραγωγής. Ο αριθμός αυτός αντιστοιχεί περίπου στο ήμισυ της αμυντικής βιομηχανικής παραγωγής των Η.Π.Α. Ένας αυξανόμενος αριθμός τεχνολογιών, κατασκευαστικών στοιχείων και υπηρεσιών αμυντικού χαρακτήρα έχουν τόσο στρατιωτικές όσο και μη στρατιωτικές εφαρμογές. Η εξέλιξη αυτή κατέστησε όλο και πιο δύσκολο τον καθορισμό των ορίων της "αμυντικής βιομηχανίας" και το διαχωρισμό της από τη μη αμυντική (πολιτική) βιομηχανία. Η αναλογία μη αμυντικών (πολιτικών) και αμυντικών δραστηριοτήτων διαφέρει ανάλογα με την επιχείρηση και ανάλογα με τον κλάδο. Για παράδειγμα, στην ευρωπαϊκή βιομηχανία αεροδιαστημικής, οι αμυντικές δραστηριότητες αντιπροσωπεύουν περίπου το 40% του κύκλου εργασιών.

Στον τομέα της ανάπτυξης και κατασκευής αμυντικού εξοπλισμού απασχολούνται σήμερα άμεσα περίπου 600.000 άτομα στην Ε.Ε. Κάπου 400.000 πρόσθετες θέσεις δημιουργούν έμμεσα οι κλάδοι των προμηθειών και υπηρεσιών.

Ο αεροδιαστημικός και ο ηλεκτρονικός κλάδος αντιπροσωπεύουν περίπου το 70% των πωλήσεων αμυντικού εξοπλισμού. Εντούτοις, ένα μεγάλο μέρος της προστιθέμενης αξίας των οπλικών συστημάτων και του λοιπού αμυντικού εξοπλισμού δημιουργείται από εταιρείες που προμηθεύουν κατασκευαστικά στοιχεία και υποσυστήματα, και στις περισσότερες περιπτώσεις, από ΜΜΕ.

Περίπου το 90% της συνολικής παραγωγής αμυντικού εξοπλισμού της Ε.Ε. συγκεντρώνεται κυρίως σε ορισμένα κράτη μέλη: Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία, Ιταλία και Σουηδία.

Ένα σημαντικό μέρος της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας ανήκει στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, ιδίως στη Γαλλία, την Ιταλία και την Ισπανία (αν και ο βαθμός κρατικού ελέγχου ποικίλλει).

Η ζήτηση ευρωπαϊκού αμυντικού εξοπλισμού στο εσωτερικό της Ε.Ε. μειώνεται συνεχώς μετά το 1987, αφότου τα περισσότερα κράτη μέλη της Ε.Ε. άρχισαν να μειώνουν τον αμυντικό προϋπολογισμό τους. Κατά το διάστημα 1987-1992, οι συνολικές στρατιωτικές δαπάνες μειώθηκαν κατά 5,3% σε πραγματικές τιμές όπως φαίνεται στον πίνακα 1 του παραρτήματος, ενώ, όπως φαίνεται στη γραφική παράσταση 1 του παραρτήματος, κατά το ίδιο διάστημα, οι προμήθειες βαρέων όπλων μειώθηκαν σε πραγματικές τιμές κατά 28,5%. Εντούτοις, οι εισαγωγές βαρέων συμβατικών όπλων από τρίτες χώρες δεν υπέστησαν ανάλογη μείωση.

Σύμφωνα με τις στατιστικές SIPRI¹, η μείωση της ζήτησης, ιδίως από τις αναπτυσσόμενες χώρες, είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση σχεδόν κατά το ήμισυ της παγκόσμιας αγοράς όπλων κατά την τελευταία δεκαετία. Κατά το διάστημα 1984-1988 και το 1993, το μερίδιο της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας στην παγκόσμια αγορά εξαγωγών βαρέων συμβατικών όπλων διατηρήθηκε στο 20%, αλλά, όπως δείχνει η γραφική παράσταση 2 του παραρτήματος, το απόλυτο ύψος αυτών των εξαγωγών μειώθηκε σε πραγματικές τιμές κατά το ήμισυ. Εντούτοις, σε σύγκριση με τις Ηνωμένες Πολιτείες, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχασε έδαφος.

2.1.2. Αναδιάρθρωση και ανταγωνιστικότητα

Πολλές εταιρείες έχουν ήδη λάβει εκτενή μέτρα, αλλά η βιομηχανική αναδιάρθρωση αναμένεται να συνεχισθεί με σημαντικές περικοπές δυναμικότητας και θέσεων εργασίας.

Αναδιάρθρωση:

Οι περισσότερες εταιρείες θεωρούν ως ανέφικτη στρατηγική τη στροφή, "σε επίπεδο εργοστασίου", από μια παραγωγή στρατιωτικού προσανατολισμού προς μια παραγωγή μη στρατιωτικού (πολιτικού) προσανατολισμού. Εκτός από τις τεράστιες επενδυτικές δαπάνες και δυσκολίες πρόσβασης που αντιμετωπίζουν όσοι επιθυμούν να διεισδύσουν στις καθιερωμένες πολιτικές αγορές, η στροφή αυτή παρεμποδίζεται από τη διαφορά μεταξύ, αφενός, της παραγωγής αμυντικών προϊόντων, η οποία στηρίζεται στην τεχνολογία και καθορίζεται από κυβερνητικές προδιαγραφές και, αφετέρου, των πολιτικών αγορών όπου σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι τιμές και το μάρκετινγκ. Εντούτοις, ορισμένες εταιρείες με λιγότερη εξειδίκευση στον αμυντικό τομέα κατάφεραν να επαναπροσανατολίσουν την ερευνητική και αναπτυξιακή τους βάση από τις αμυντικές δραστηριότητες προς κάποια πεδία τεχνικού χαρακτήρα.

Στις εταιρείες που αποφάσισαν είτε να εστιασθούν σε αυτό που θεωρούν ως βασικό πυρήνα των δραστηριοτήτων τους είτε να αναπτύξουν τις μη αμυντικές πτυχές των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων, η συνολική μείωση της δυναμικότητας οφείλεται εν μέρει στην πλήρη διακοπή των αμυντικών τους δραστηριοτήτων.

¹ Τα στατιστικά στοιχεία για τις πωλήσεις όπλων που συγκεντρώνει και δημοσιεύει το SIPRI (Διεθνές Ινστιτούτο Ερευνών της Στοκχόλμης για την Ειρήνη) αποτελούν εν μέρει εκτιμήσεις, δεδομένου ότι τα επίσημα στοιχεία δεν δίνουν μια γενική εικόνα.

Εντούτοις, τις περισσότερες φορές, ο εξορθολογισμός της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανικής βάσης έλαβε τη μορφή ενδοεπιχειρησιακών ρυθμίσεων. Οι συγχωνεύσεις και εξαγορές που έχουν σημειωθεί μέχρι σήμερα έλαβαν χώρα εντός των εθνικών συνόρων, δεδομένου ότι στην ΕΕ εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά εμπόδια για τις διασυνοριακές εξαγορές εταιρειών στον τομέα της άμυνας. Στην ΕΕ τα παραδείγματα εθνικής ενοποίησης αμυντικών βιομηχανιών μέσω συγχωνύσεων είναι πολυάριθμα². Οι διασυνοριακές εξαγορές, όπως η εξαγορά, το 1991, της βελγικής εταιρείας κατασκευής ελαφρών όπλων FN Herstal από τη GIAT Industrie, εξακολουθούν να αποτελούν εξαίρεση.

Τα τελευταία χρόνια, η ενοποίηση της αμυντικής βιομηχανίας προχώρησε με πολύ ταχύτερο ρυθμό στις Ηνωμένες Πολιτείες από,τι στην Ευρώπη. Έπειτα από κάποιες "μεγα-συγχωνεύσεις" και εξαγορές, το μέσο μέγεθος, με βάση τις πωλήσεις όπλων, των δέκα μεγαλύτερων αμυντικών εταιρειών των Η.Π.Α. είναι σήμερα διπλάσιο του μεγέθους των δέκα μεγαλύτερων αμυντικών εταιρειών της ΕΕ.³

Οι περισσότερες περιπτώσεις ενοποίησης, οι οποίες επέτρεψαν την περιστολή των γενικών δαπανών και της πλεονάζουσας κατασκευαστικής και μηχανολογικής δυναμικότητας, παρατηρήθηκαν σε εθνικό επίπεδο. Τα οικονομικά κέρδη από την περαιτέρω συνέχιση της εθνικής ενοποίησης μειώνονται σήμερα και φαίνεται ότι στο εξής θα είναι πολύ λιγότερα από τα δυνητικά κέρδη μιας διασυνοριακής βιομηχανικής ενοποίησης.

Ανταγωνιστικότητα:

Για την αξιολόγηση της συνολικής διεθνούς ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας, οι εξαγωγικές επιδόσεις, τα κέρδη των εταιρειών και οι τεχνολογικές δυνατότητες παρέχουν κάποιες ενδείξεις ως προς την ανταγωνιστικότητα της αμυντικής βιομηχανίας και των επιμέρους κλάδων της, αλλά ζήτημα ανταγωνιστικότητας τίθεται μόνο για τις εταιρείες και τα προϊόντα που εκτίθενται σήμερα στο διεθνή ανταγωνισμό.

Σε σύγκριση με την αντίστοιχη βιομηχανία των Η.Π.Α., η αμυντική βιομηχανία της ΕΕ έχασε έδαφος και σήμερα ο όγκος των εξαγωγών της είναι μικρότερος από το ήμισυ εκείνου της βιομηχανίας των Η.Π.Α. Πολλές από τις μεταβολές των σχετικών εξαγωγικών επιδόσεων συνδέονται με διεθνή πολιτικά γεγονότα όπως π.χ. η λήξη της αντιπαράθεσης Ανατολής-Δύσης, ο πόλεμος στον Περσικό Κόλπο το 1990/91 και η διάσπαση της Σοβιετικής Ένωσης. Κάποιο ρόλο διαδραμάτισε σίγουρα και η μεταβολή των εθνικών πολιτικών για τις εξαγωγές όπλων, συμπεριλαμβανομένων των εξαγωγικών επιδοτήσεων. Εντούτοις, η βιομηχανία των Η.Π.Α., υπό την επίδραση επίσης μιας ευνοϊκής για αυτήν πολιτικής, είχε ξεκινήσει να βελτιώνει τις εξαγωγικές της επιδόσεις έναντι της βιομηχανίας της Ε.Ε. υπό το σχετικά σταθερό διεθνές πολιτικό κλίμα της δεκαετίας του '80.

² - Στο Ηνωμένο Βασίλειο, η British Aerospace και η GEC αντιπροσωπεύουν σήμερα σημαντικό μέρος της αμυντικής βιομηχανίας ενώ έχει σημειωθεί περαιτέρω συγκέντρωση (η εξαγορά της VSEL -ναυπηγική εταιρεία κατασκευής υποβρυχίων με έδρα το Barrow- από τη GEC).

- Στη Γερμανία, επικρατεί η Daimler Benz Aerospace.

- Στην Ιταλία, στον κλάδο κυριαρχεί η Finmeccanica.

στον - Στη Γαλλία, η εθνική ενοποίηση κατανέμεται πιο ισορροπημένα μεταξύ των εταιρειών που αναφέρονται στον πίνακα 1 του παραρτήματος.

Ενδεικτικά παραδείγματα της διαδικασίας αναδιάρθρωσης και ενοποίησης της αμυντικής βιομηχανίας των Η.Π.Α. είναι :

- η αγορά από τη Lockheed του τμήματος μαχητικών αεροσκαφών της General Dynamics το 1993

- η εξαγορά της Grumman από τη Northrop το 1994

- η συμφωνηθείσα συγχώνευση των Lockheed και Martin Marietta

- οι πρόσφατες συνομιλίες μεταξύ της Boeing και της Mc Donnell Douglas για πιθανή συγχώνευση των μη αμυντικών και των αμυντικών τους δραστηριοτήτων.

Οι ανωτέρω παράγοντες δείχνουν επίσης ότι οι μεταβολές αυτές οφείλονται εν μέρει στις αλλαγές των υπερερχόμενων ανταγωνιστικών συσχετισμών, μεταξύ άλλων στη σοβαρή υποτίμηση του αμερικανικού δολλαριού έναντι των ευρωπαϊκών νομισμάτων από το 1985 και μετά. Η φθίνουσα πορεία του αμερικανικού δολλαριού είχε σημαντικές επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών εταιρειών του αμυντικού τομέα. Κατά τη διάσκεψη κορυφής της ομάδας των 7 στο Χάλιφαξ δόθηκε έμφαση στους κινδύνους που εγκυμονούν αυτές οι διακυμάνσεις για την αειφόρο, μη πληθωριστική ανάπτυξη και τη συνεχόμενη επέκταση του διεθνούς εμπορίου. Η ΕΕ και οι Η.Π.Α. καλούνται συνεπώς να καταβάλουν πιο ενεργές προσπάθειες για την αντιμετώπιση της αστάθειας του αμερικανικού δολλαριού έναντι των ευρωπαϊκών νομισμάτων. Στα συμπεράσματα του πρόσφατου υπερατλαντικού επιχειρηματικού διαλόγου που πραγματοποιήθηκε στη Σεβίλλη τονίστηκε ότι είναι σημαντικό να προωθηθεί η βελτίωση της νομισματικής σταθερότητας.

Η ισχυρή ανταγωνιστική θέση της βιομηχανίας των Η.Π.Α. έναντι της ευρωπαϊκής εξηγείται καλύτερα από τα αριθμητικά στοιχεία για τις εισαγωγές αμυντικού εξοπλισμού από μεμονωμένα κράτη μέλη της Ε.Ε., δηλ. στοιχεία που καλύπτουν επίσης και τις ενδοκοινοτικές συναλλαγές: κατά την περίοδο 1988-92, το 75% των εισαχθέντων βαρέων συμβατικών όπλων ήλθε από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας οφείλεται επίσης στο ισοζύγιο διμερών συναλλαγών ΕΕ-Η.Π.Α. για τα βασικά συμβατικά όπλα, το οποίο έκλινε 10:1 υπέρ των Ηνωμένων Πολιτειών κατά την περίοδο 1988-92 (βλ. πίνακα 4 του παραρτήματος).

Αλλά η εξαγωγική επίδοση δεν μπορεί να δώσει μια πλήρη εικόνα της διεθνούς ανταγωνιστικότητας, ιδίως σε ένα τομέα όπου οι αποφάσεις για εμπορικές συναλλαγές και προμήθειες σπανίως υπαγορεύονται αποκλειστικά και μόνο από εμπορικούς και οικονομικούς λόγους. Από τη σκοπιά των εταιρειών, ο σημαντικότερος δείκτης ανταγωνιστικότητας είναι το κέρδος.

Για τις ευρωπαϊκές εταιρείες του αμυντικού τομέα, η κατάσταση δεν είναι ξεκάθαρη. Τα τελευταία χρόνια, πολλές μεγάλες εταιρείες κατασκευής όπλων είχαν απώλειες κερδών από τις αμυντικές τους δραστηριότητες, και κάποιες από αυτές για αρκετά χρόνια. Άλλες εταιρείες εξακολούθησαν να λειτουργούν επικερδώς στον αμυντικό τομέα και μάλλον είχαν επιτυχία στις εξαγωγικές αγορές.

Η αξιολόγηση των τεχνολογικών πλεονεκτημάτων και αδυναμιών της ευρωπαϊκής βιομηχανίας στον τομέα της άμυνας είναι επίσης δύσκολη και κάπως υποκειμενική. Το υπουργείο άμυνας των Η.Π.Α. επιχείρησε να πραγματοποιήσει σύγκριση των ευρωπαϊκών και αμερικανικών δυνατοτήτων σε σχέση με 20 "κρίσιμες" τεχνολογίες. Το υπουργείο άμυνας των Η.Π.Α. θεωρεί ότι η ευρωπαϊκή βιομηχανία δεν "προηγείται σημαντικά" των Ηνωμένων Πολιτειών σε κανέναν από τους κλάδους αλλά "είναι ικανή να συμβάλει σημαντικά" σε επτά κλάδους⁴.

Όσον αφορά το σύνολο της βιομηχανίας, τα ανωτέρω στοιχεία για τις εμπορικές συναλλαγές αποτελούν ισχυρή ένδειξη ότι, από τη δεκαετία του '80 και μετά, η ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία διέρχεται περίοδο επιδείνωσης της ανταγωνιστικότητάς της έναντι της βιομηχανίας των Η.Π.Α. Για συγκρίσιμο εξοπλισμό, παραγόμενο υπό συνθήκες οικονομικών κλίμακας, η βιομηχανία των

⁴ Τεχνητή νοημοσύνη μηχανών και ρομποτική, προσομοίωση και κατασκευή μοντέλων, περιβάλλον οπλικών συστημάτων, πρόωση με λήψη αέρα, υλικά υψηλής ενεργειακής πυκνότητας, σύνθετα υλικά και βιοτεχνολογία. Office of Technology Assessment "Arming Our Allies: Cooperation and Competition in Defence Technology", 1990, p. 26.

Η.Π.Α. τείνει να έχει ανταγωνιστικότερες τιμές απ'ό,τι η ευρωπαϊκή, λόγω όγκου εγχώριας αγοράς διπλάσιου από το μέγεθος όλων μαζί των αγορών των κρατιών μελών της ΕΕ ή επταπλάσιου από τη μεγαλύτερη εθνική αγορά ευρωπαϊκής χώρας. Αυτό το διαρθρωτικό πλεονέκτημα της βιομηχανίας των Η.Π.Α. ενισχύεται από τις μειώσεις της γενικής ζήτησης και τις τεχνολογικές προόδους καθώς και από τον εμμένοντα κατακερματισμό της αγοράς της ΕΕ.

2.1.3. Κατακερματισμός της αγοράς και εμπόδια για τη διασυνοριακή ενοποίηση

Κατακερματισμός της αγοράς:

Λεδομένου ότι η ανταγωνιστικότητα συνδέεται με την ικανότητα αξιοποίησης των οικονομιών κλίμακας, η ανταγωνιστική θέση της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας, όπως περιγράφεται ανωτέρω, οφείλεται εν μέρει στον κατακερματισμό της ευρωπαϊκής αγοράς αμυντικού εξοπλισμού. Ο κατακερματισμός αυτός αντανάκλα την ευρέως διαδεδομένη και μακροχρόνια πρακτική των κρατών μελών να ευνοούν τους εθνικούς προμηθευτές ή, ελλείψει αυτών, τους προμηθευτές από χώρες μέλη του NATO, κατά την προμήθεια αμυντικού εξοπλισμού.

Δεν υπάρχει μια πραγματικά ευρωπαϊκή αγορά για αυτό τον τύπου αμυντικού εξοπλισμού, δεδομένου ότι, κατά την περίοδο 1988-92, οι ενδοευρωπαϊκές εμπορικές συναλλαγές περιορίστηκαν σε 3-4% του συνολικού όγκου προμηθειών βαρέων συμβατικών όπλων από τα κράτη μέλη. Εντούτοις, όσον αφορά τα κατασκευαστικά στοιχεία και τα υποσυστήματα, η αγορά είναι πιο διεθνής.

Ο κατακερματισμός της αγοράς δημιούργησε ορισμένα ανταγωνιστικά μειονεκτήματα για την αμυντική βιομηχανία της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

- Εμπόδισε την πλήρη αξιοποίηση των οικονομιών κλίμακας στην παραγωγή οπλισμών. Λόγω του περιορισμένου όγκου εθνικών παραγγελιών, η οικονομική βιωσιμότητα πολλών έργων κατέληξε να εξαρτάται από αβέβαιες συμβάσεις εξαγωγών.
- Η έλλειξη σοβαρού ανταγωνισμού για πολλές εγχώριες αμυντικές συμβάσεις οδήγησε σε αδυναμίες ανάπτυξης και παραγωγής οπλικών συστημάτων. Αυτό αληθεύει ιδιαίτερα στις περιπτώσεις ανάθεσης συμβάσεων με υπολογισμό βάσει του κόστους, μια μορφή σύμβασης η οποία ωστόσο οδεύει σταδιακά προς κατάργηση.
- Στο πλαίσιο των προγραμμάτων διεθνούς συνεργασίας, τα οποία καθίστανται όλο και πιο απαραίτητα για τεχνολογικούς και οικονομικούς λόγους, η έλλειψη κατάλληλου επιμερισμού της εργασίας και εναλλαγής μεταξύ των χωρών και των αντίστοιχων "εγχώριων προμηθευτών" συνέβαλε σε πλεονάζουσες δυναμικότητες, οδήγησε σε πρόσθετες δαπάνες και δεν επέτρεψε την ενοποίηση των εθνικών βιομηχανιών βάσει συγκριτικών πλεονεκτημάτων.

Διασυνοριακή βιομηχανική ενοποίηση:

Για δεκαετίες, στον αμυντικό τομέα σημειώθηκαν πολλές μορφές διασυνοριακής βιομηχανικής συνεργασίας: εταιρείες από διαφορετικές χώρες είτε καταφεύγουν στη συνεργασία στο πλαίσιο συγκεκριμένων έργων είτε συμμετέχουν σε συνεταιριστικές κοινές επιχειρήσεις και, σε μικρότερο βαθμό, σε στρατηγικές συμμαχίες (συμπεριλαμβανομένων των κοινών θυγατρικών). Τα προγράμματα εξοπλισμών στο πλαίσιο συνεργασίας αποτελούν σήμερα τη συνηθέστερη μέθοδο αντιμετώπισης του απαγορευτικού κόστους των καθαρά εθνικών προσεγγίσεων ανάπτυξης και παραγωγής σημαντικών και σύνθετων οπλικών συστημάτων στην Ευρώπη.

Το μεγαλύτερο ευρωπαϊκό σχέδιο εξοπλισμών στο πλαίσιο συνεργασίας είναι το Eurofighter 2000 στο οποίο συμμετέχουν οι μεγαλύτερες εταιρείες αεροδιαστημικής του Η.Β., της Γερμανίας, της Ιταλίας και της Ισπανίας. Στο πλαίσιο μιας άλλης σημαντικής επιχείρησης συνεργασίας αναπτύσσεται, από την κοινοπραξία EUROFLAG, ένα ευρωπαϊκό στρατιωτικό μεταφορικό αεροσκάφος νέας τεχνολογίας για το 21ο αιώνα. Πέντε χώρες συμμετέχουν σήμερα στο πρόγραμμα "Το αεροσκάφος μεγάλης χωρητικότητας του μέλλοντος".

Οι διασυνοριακές κοινές επιχειρήσεις αποτελούν μια άλλη μορφή βιομηχανικής συνεργασίας, πιο διαδεδομένη στην ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία από τη δεκαετία του '80. Αξιόλογο παράδειγμα αυτής της μορφής βιομηχανικής συνεργασίας είναι η σχέση μεταξύ της Aerospatiale και της Daimler-Benz Aerospace για την ανάπτυξη, παραγωγή και εμπορευματοποίηση ελικοπτέρων (Eurocopter)⁵ και στον τομέα των πυραύλων και δορυφόρων ή η πρόσφατη εξαγορά από την Thomson του 25% των μετοχών της Indra, μιας ισπανικής εταιρείας κατασκευής ηλεκτρονικών αμυντικής χρήσης.

Οι κοινές επιχειρήσεις δρομολογούνται κατά κανόνα από εταιρείες του αμυντικού τομέα, αλλά με τη συναίνεση των κυβερνήσεων των χωρών καταγωγής των συμμετεχουσών εταιρειών. Οι κοινές επιχειρήσεις αποτελούν ενδεχομένως ένα αποτελεσματικό μηχανισμό συνδυασμού των διαφορετικών τεχνολογικών δυνατοτήτων διαφορετικών εταιρειών, αλλά είναι λιγότερο αποτελεσματικές όσον αφορά τη μείωση του κόστους ανάπτυξης και παραγωγής και την προώθηση της συνολικής λειτουργικής απόδοσης των προϊόντων. Η διεθνής συνεργασία με τις Ηνωμένες Πολιτείες ή άλλες τρίτες χώρες είναι συνήθως προϊόν συμφωνιών για αντισταθμιστικά οφέλη στο πλαίσιο συμβάσεων αγοράς που συνάπτονται με χώρες που δεν παράγουν αμυντικό εξοπλισμό.

Οι δυνατότητες εξορθολογισμού και ενοποίησης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των εταιρειών του αμυντικού τομέα στην ΕΕ που προσφέρουν οι διασυνοριακές συγχωνεύσεις ή πωλήσεις περιορίζονται από τουλάχιστον πέντε παράγοντες:

- Η διασυνοριακή αναδιάρθρωση της αμυντικής βιομηχανίας προϋποθέτει, στις περισσότερες περιπτώσεις, τη συναίνεση των κυβερνήσεων. Αυτό είναι μάλλον απίθανο να επιτευχθεί όταν επικρατεί η αντίληψη ότι η εθνική ασφάλεια της προμήθειας ζωτικού αμυντικού εξοπλισμού τίθεται σε κίνδυνο από το διασυνοριακό εξορθολογισμό, ο οποίος θα οδηγήσει σε σημαντική περιστολή ή εξειδίκευση της εθνικής αμυντικής βιομηχανικής βάσης.
- Οι σχέσεις μεταξύ της κυβέρνησης και των εταιρειών του αμυντικού τομέα διαφέρουν σημαντικά σε κάθε κράτος μέλος. Σε ορισμένες χώρες, ένα σημαντικό μέρος της αμυντικής βιομηχανίας βρίσκεται υπό την κυριότητα ή τον έλεγχο του κράτους, ενώ σε άλλες, οι δεσμοί μεταξύ του κράτους και των εν λόγω εταιρειών είναι πιο χαλαροί. Αυτή η διαφορά αποτελεί εμπόδιο για μια διασυνοριακή βιομηχανική ενοποίηση που υπερβαίνει τα πλαίσια των κοινών επιχειρήσεων. Η κατάσταση αυτή όχι μόνο δημιουργεί στρεβλώσεις στο επίπεδο των εξαγωγών αλλά και επηρεάζει την ανάπτυξη ενδοευρωπαϊκών πολιτικών, ιδίως στον τομέα της βιομηχανικής συνεργασίας.
- Οι πολιτικές των κρατών μελών σχετικά με τις εξαγωγές όπλων, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών ελέγχου των εξαγωγών όπλων, παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές. Το ενδιαφέρον που παρουσιάζει μια εταιρεία ως εταίρος εξαρτάται, μεταξύ άλλων, από την ικανότητά της να έχει άδειες εξαγωγής από την κυβέρνηση της χώρας καταγωγής της.

⁵

Η Euromissile ήταν η πρώτη σημαντική ρύθμιση συνεργασίας τύπου κοινής επιχείρησης στον τομέα αυτό. Συστάθηκε το 1972 από την Aérospatiale και τη MBB (σήμερα αποτελεί μέρος της Deutsche Aerospace).

- Ένα άλλο εμπόδιο είναι οι διαφορετικές εθνικές απαιτήσεις όσον αφορά τον αμυντικό εξοπλισμό, μεταξύ άλλων η επιλογή του χρόνου των παραγγελιών και οι στρατηγικοί σκοποί που καθιστούν απαραίτητο τον εξοπλισμό. Μόνο ένας κοινός ορισμός των λειτουργικών απαιτήσεων θα μπορούσε να εξαλείψει εντελώς αυτό το εμπόδιο για την ενοποίηση της αμυντικής βιομηχανίας.
- Τέλος, σημειώνεται έλλειψη διεθνικών νομικών δομών (π.χ. καταστατικό της ευρωπαϊκής εταιρείας) και αναγνώρισης των διακρατικών εταιρικών σχέσεων ως επιλέξιμων για χρηματοδότηση από τους εθνικούς προϋπολογισμούς για την έρευνα.

2.1.4. Οι τεχνολογικές συνέργειες μεταξύ του αμυντικού και του μη αμυντικού (πολιτικού) τομέα:

Οι ενέργειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διευκόλυνση της ενοποίησης των αμυντικών βιομηχανικών δραστηριοτήτων πρέπει να λαμβάνουν υπόψη, όχι μόνο την ιδιαιτερότητα του κλάδου των εξοπλισμών αλλά και τις όλο και πιο στενές και απαραίτητες σχέσεις του κλάδου αυτού με τους πολιτικούς κλάδους (τεχνολογίες, κατασκευαστικά στοιχεία, προϊόντα και εγκαταστάσεις παραγωγής διπλής χρήσης) προκειμένου να προωθηθεί η ανάπτυξη τεχνολογικών και βιομηχανικών συνεργειών μεταξύ αυτών των κλάδων σε ευρωπαϊκή κλίμακα.

Κατά παράδοση, έχει υποστηριχθεί ότι από την E&A στον αμυντικό τομέα πηγάζουν συνακόλουθα οφέλη υπό τη μορφή καινοτομιών προς όφελος της πολιτικής πλευράς της οικονομίας -το αποκαλούμενο "spin-off effect" (εμπορικά εκμεταλλεύσιμη καινοτομία). Από τη δεκαετία του '60, όμως, έχει αλλάξει η σχέση μεταξύ των αμυντικών και των πολιτικών δραστηριοτήτων: η αμυντική βιομηχανία βασιίζεται όλο και περισσότερο στον τεχνολογικό δυναμισμό του πολιτικού τομέα αξιοποιώντας περισσότερο τις τεχνολογίες, τα κατασκευαστικά στοιχεία και τα προϊόντα μη αμυντικής προέλευσης -το αποκαλούμενο "spin-in effect" (μη εκμεταλλεύσιμη ανακάλυψη). Αφού η αμυντική E&A και παραγωγή αποτελεί όλο και μικρότερο μέρος των δραστηριοτήτων υψηλής τεχνολογίας, οι τεχνολογικές επιδόσεις καταλήγουν να εξαρτώνται όλο και περισσότερο από την ικανότητα των επιχειρήσεων να διαχειρίζονται τη διπλή μεταξύ της πολιτικής και της αμυντικής τεχνολογίας. Οι επιχειρήσεις του αμυντικού τομέα υποχρεούνται να καταστούν ικανότερες να αφομοιώνουν μη αμυντικό υλικό και λογισμικό σε αμυντικό εξοπλισμό, να διοργανώνουν προγράμματα E&A γύρω από τεχνολογίες διπλής χρήσης και να μεταδίδουν γνώσεις και εμπειρογνομοσύνη υπερβαίνοντας τη διαχωριστική γραμμή μεταξύ του μη αμυντικού και του αμυντικού τομέα.

Οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται τόσο σε πολιτικές όσο και σε αμυντικές αγορές έχουν συμφέρον -και σημαντικό ρόλο να διαδραματίσουν- να εκμεταλλευθούν τις συνέργειες μεταξύ του πολιτικού και του αμυντικού τομέα. Όλο και περισσότερες το πράττουν, υπερβαίνοντας τον διαχωρισμό μεταξύ των μη αμυντικών και των αμυντικών δραστηριοτήτων τους· αλλά συχνότατα ακόμη, ο διαχωρισμός αυτός παραμένει εμπόδιο για συνέργειες σε εταιρείες που έχουν συνάψει ευρωπαϊκές στρατηγικές συμμαχίες για τις μη αμυντικές δραστηριότητές τους, αλλά όχι ακόμη για τις δραστηριότητές τους στον τομέα της άμυνας. Περαιτέρω, χρειάζεται επίσης να ενθαρρυνθούν οι συνέργειες μεταξύ εταιρειών τόσο σε εθνικό όσο και σε διασυνοριακό επίπεδο.

Η προώθηση της προσέγγισης διπλής χρήσης, η οποία υπήρξε, επί πολλά έτη, ένας από τους κύριους στόχους των πολιτικών έρευνας και αμυντικών προμηθειών στις Η.Π.Α., οδηγεί σε μια πιο ενοποιημένη αμυντική-μη αμυντική τεχνολογία και βιομηχανική βάση. Η συνολική ευρωπαϊκή προσπάθεια για αμυντική E&A, η οποία αντιπροσωπεύει μόνον το ένα τρίτο εκείνης των ΗΠΑ, βαίνει φθίνουσα και είναι συγκριτικά περισσότερο κατακερματισμένη.

Είναι επομένως ουσιώδες, εάν η Ευρώπη πρόκειται να διατηρήσει μια τεχνολογική βάση και μια ερευνητική ικανότητα (ιδιαίτερα, τις ομάδες ερευνητών της), οι οποίες να είναι ανταγωνιστικές και επαρκώς αυτόνομες, όχι μόνον να βελτιωθεί η αποδοτικότητα των προσπαθειών της για αμυντική E&A μέσω συστηματικότερης συνεργασίας και μεγαλύτερης αλληλεξάρτησης, αλλά και να αποκομισθούν τα μέγιστα οφέλη από τις προσπάθειές της για μη αμυντική E&A, μέσω αυξημένων μη αμυντικών-αμυντικών συνεργειών.

Σήμερα λαμβάνονται μέτρα, σε διαφορετικό βαθμό σε κάθε κράτος μέλος, για την προώθηση των τεχνολογικών συνεργειών μεταξύ των αμυντικών και των μη αμυντικών δραστηριοτήτων. Τα μέτρα αυτά πρέπει να συνεχισθούν και να ενισχυθούν, και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, προκειμένου να βελτιστοποιηθεί η συνολική αξιοποίηση των πόρων E&A και να διευκολυνθεί η αναδιάρθρωση ή διαφοροποίηση των αμυντικών βιομηχανιών. Ένα καλό παράδειγμα αυτής της σύγκλισης είναι οι δραστηριότητες στον τομέα του διαστήματος. Η διαστημική βιομηχανία παρουσιάζει μεγάλο βαθμό σύγκλισης μεταξύ των στρατιωτικών και των μη στρατιωτικών εφαρμογών. Από την άποψη αυτή, η βιομηχανία των Η.Π.Α. επωφελείται εδώ και καιρό από τα αμυντικά προγράμματα, τα οποία χρησιμοποιεί ως σημείο αφετηρίας για διαστημικές εμπορικές εφαρμογές. Οι επιθυμητές συνέργειες, οι οποίες είναι ιδιαίτερα σημαντικές για την Ευρώπη, θα προσδιοριστούν σε μια προσεχή ανακοίνωση σχετικά με τον τομέα του διαστήματος.

2.2. Πολιτικές προκλήσεις και προκλήσεις ασφάλειας

2.2.1 Η ευρωπαϊκή ταυτότητα της ασφάλειας και της άμυνας:

Οι αλλαγές του διεθνούς πλαισίου και οι στρατηγικές προοπτικές που ακολούθησαν τη λήξη του ψυχρού πολέμου επιβάλλουν την αναθεώρηση της πολιτικής ασφάλειας όλων των βασικών φορέων. Σε εθνικό και σε διμερές επίπεδο ξεκίνησε μια διαδικασία τροποποίησης των αμυντικών δομών. Η διαδικασία αυτή αναμένεται εξασφαλίσει, μεταξύ άλλων, την καλύτερη αξιοποίηση των πόρων που προορίζονται για την ασφάλεια και, παράλληλα, τη μαζική μείωση των αμυντικών προϋπολογισμών.

Η ασφάλεια της ευρωπαϊκής ηπείρου εξαρτάται από την ικανότητα των χωρών της δυτικής Ευρώπης να αποτελέσουν πόλο σταθερότητας και ενοποίησης. Από τη μια πλευρά, η εξάπλωση της οικονομικής ευημερίας και η προοδευτική ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση όλων των ευρωπαϊκών χωρών που το επιθυμούν αποτελούν βασικά στοιχεία μιας τέτοιας σταθερότητας μέσω της ενοποίησης. Από την άλλη, η πρόοδος της Ένωσης όσον αφορά τη θέσπιση μιας πραγματικής κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας αποτελεί το δεύτερο βασικό στοιχείο ενός τέτοιου πόλου σταθερότητας. Κατά συνέπεια, η εμβάθυνση του ευρωπαϊκού οικοδομήματος, μεταξύ άλλων και στον τομέα της άμυνας, αποτελεί προτεραιότητα. Η ενίσχυση της συνεργασίας στον τομέα των εξοπλισμών αποτελεί βασικό στοιχείο της αμυντικής πολιτικής. Η Ένωση, η οποία θέτει σε εφαρμογή μια κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας πρέπει να αναπτύξει επίσης μια πολιτική στον τομέα των εξοπλισμών τη στιγμή μάλιστα που ορισμένα κράτη μέλη της περιλαμβάνονται μεταξύ των σημαντικότερων παραγωγών και αγοραστών προϊόντων αμυντικού χαρακτήρα.

Στο πλαίσιο αυτό, για τις αμυντικές βιομηχανίες θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν, ενδεχομένως κατόπιν προσαρμογών, τα κοινοτικά όργανα. Τα όργανα αυτά θα μπορούσαν ιδίως να προσαρμοστούν βάσει των αναγκών ασφάλειας και των πολιτικών προσανατολισμών που πρόκειται να καθορισθούν στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ.

Είναι θετικό το γεγονός ότι η λήξη του ψυχρού πολέμου επιτρέπει την περικοπή των αμυντικών προϋπολογισμών. Εντούτοις, η ανάγκη σημαντικής περικοπής των δραστηριοτήτων των αμυντικών βιομηχανιών είχε, παρά τις προσπάθειες στροφής προς μη αμυντικές δραστηριότητες, άμεσες και σημαντικές επιπτώσεις στην απασχόληση, όπου σημειώθηκε μείωση των θέσεων εργασίας ιδίως σε ορισμένες περιφέρειες. Πιο μακροπρόθεσμα, μπορεί επίσης να έχει και άλλες συνέπειες όπως π.χ. αποδυνάμωση της παραγωγικής βάσης και του δυναμικού καινοτομίας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας.

Η διατήρηση και η ενίσχυση μιας ανταγωνιστικής και επαρκώς αυτόνομης βιομηχανικής και τεχνολογικής βάσης, την οποία χρειάζεται η Ευρώπη για την κοινή αμυντική πολιτική της, βασίζονται αναγκαστικά στην ενοποίηση των αμυντικών βιομηχανιών. Αυτή η ενοποίηση και η υλοποίηση μιας μεγάλης αγοράς θα επιτρέψουν την ανάπτυξη πιο αποτελεσματικών συνιργασιών με μεγαλύτερη εξειδίκευση και αλληλεξάρτηση όσο αφορά τόσο την ανάπτυξη όσο και την παραγωγή στρατιωτικού υλικού. Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις θα γίνουν πιο αποδοτικές και ανταγωνιστικές εάν αναπτύξουν συνέργειες και συνεργασίες και εάν μάλιστα προβούν σε αναδιαρθρώσεις στην κλίμακα της ενιαίας αγοράς.

Η Ε.Ε. οφείλει να προωθήσει την ανάπτυξη της βάσης της όσον αφορά τις τεχνολογίες και τα προϊόντα που είναι απαραίτητα για την ευρωπαϊκή άμυνα. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να καταβάλει προσπάθειες ώστε να διασφαλίσει ανάλογη αποδοτική πρόσβαση στις αγορές τρίτων χωρών, μειώνοντας τη μονόδρομη εξάρτηση από τις τρίτες χώρες.

Η υλοποίηση μιας ευρωπαϊκής αγοράς προϊόντων αμυντικού χαρακτήρα θα βελτιώσει την αποδοτικότητα του κλάδου και, κατά συνέπεια, θα μειώσει το κόστος για τους αγοραστές. Αυτό συνεπώς θα ωφελήσει τους προϋπολογισμούς που διαχειρίζονται οι αμυντικές αρχές οι οποίες, ωστόσο, θα πρέπει να μεριμνήσουν ώστε η αγορά να τους προσφέρει προϊόντα που να ανταποκρίνονται στην αποστολή που έχει ανατεθεί στις ένοπλες δυνάμεις.

Οι ευρωπαίοι θα πρέπει να αυξήσουν όλο και περισσότερο το λειτουργικό δυναμικό τους με στόχο την πρόληψη και τη διαχείριση των περιφερειακών συγκρούσεων. Θα πρέπει κυρίως να αυξήσουν τις αποστολές διατήρησης και αποκατάστασης της ειρήνης, εκκένωσης περιοχών και ανθρωπιστικής παρέμβασης. Για τις αποστολές αυτές οι ευρωπαίοι και εθνικοί φορείς οφείλουν να σχεδιάσουν και να αναπτύξουν κατάλληλους εξοπλισμούς.

Η δημιουργία μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας αποτελεί μια μακρά διαδικασία η οποία ωστόσο έχει ήδη αρχίσει. Χάρη στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την προσαρτημένη σε αυτή Δήλωση για τη ΔΕΕ, είναι πλέον δυνατή η συνεκτίμηση, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, των πολιτικών απαιτήσεων και των απαιτήσεων ασφαλείας που πρέπει να χαρακτηρίζουν κάθε δράση που αναλαμβάνεται για την αμυντική βιομηχανία. Σχετικά θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ΚΕΠΠΑ διαθέτει στο εξής ένα πλαίσιο και όργανα ικανά να συμβάλλουν στον προσδιορισμό του πλαισίου και των προτεραιοτήτων αυτών των δράσεων. Η ΔΕΕ αναπτύσσει τα δικά της μέσα που έχουν ως στόχο να προσδώσουν στην ευρωπαϊκή άμυνα αποτελεσματικό λειτουργικό δυναμικό. Είναι συνεπώς σημαντικό να εξασφαλισθεί ένας κάποιος παραλληλισμός μεταξύ των εργασιών της ΕΕ και της ΔΕΕ

2.2.2 Η Διακυβερνητική Διάσκεψη

Η Διακυβερνητική Διάσκεψη θα πραγματοποιηθεί μετά τα τέλη Μαρτίου 1996. Στο πλαίσιο της Διακυβερνητικής Διάσκεψης θα εξετασθούν, μεταξύ άλλων, οι εξελίξεις των κοινών πολιτικών ασφάλειας και άμυνας, συμπεριλαμβανομένων των θεμάτων που έχουν σχέση με τους εξοπλισμούς. Δεν πρέπει βεβαίως να αναμείνουμε την εφαρμογή των συμπερασμάτων της Διακυβερνητικής Διάσκεψης για να αναληφθεί δράση σε ευρωπαϊκή κλίμακα στον τομέα της αμυντικής βιομηχανίας. Αντίθετα, οι αποφάσεις της Διακυβερνητικής Διάσκεψης θα διευκολυνθούν αν ο εν λόγω τομέας αποτελεί ήδη αντικείμενο συνεργασίας μεταξύ των βιομηχανικών φορέων και αντικείμενο συγκεκριμένων δράσεων των δημοσίων αρχών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Συγκεκριμένα, θα είναι ευκολότερο για τη Διακυβερνητική Διάσκεψη να θεσπίσει μέσα για μια ευρωπαϊκή πολιτική εξοπλισμών εάν εν τω μεταξύ έχει διατηρηθεί μια αποδοτική βιομηχανία που καλύπτει τις ευρωπαϊκές ανάγκες ασφάλειας. Η έκθεση Westendorp, η οποία έτυχε ιδιαίτερης υποστήριξης από τα κράτη μέλη, βεβαιώνει ότι η Διάσκεψη θα πρέπει να εξετάσει τρόπους προώθησης της ανάπτυξης του ευρωπαϊκού λειτουργικού δυναμικού, προώθησης της στενότερης συνεργασίας στον τομέα των εξοπλισμών και διασφάλισης μεγαλύτερης συνοχής της δράσης στο στρατιωτικό τομέα με τις πολιτικές, οικονομικές και ανθρωπιστικές πλευρές της διαχείρισης των κρίσεων στην Ευρώπη.

3. Οι φορείς και τα μέσα δράσης

3.1. Η Ευρωπαϊκή Ένωση : προώθηση των συνεργειών μεταξύ των διαφόρων μέσων δράσης της:

Στην αγορά εξοπλισμών, η προσφορά και η ζήτηση υπόκεινται σε συγκεκριμένους κανόνες οι οποίοι υπαγορεύονται από τον αποκλειστικό ρόλο των δημοσίων αρχών, οι οποίες βασίζονται σε μεγάλο βαθμό σε κριτήρια ασφάλειας και εξωτερικής πολιτικής. Αυτό σημαίνει ότι τα θέματα που έχουν σχέση με τους εξοπλισμούς μπορούν να εξετασθούν στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ και της ΕΕ. Εντούτοις, η οικονομική διάσταση των θεμάτων που έχουν σχέση με τους εξοπλισμούς συνεπάγεται αναγκαστικά τη διάδραση με τη Συνθήκη ΕΚ. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει είτε να ληφθούν ως αφετηρία οι κανόνες που ήδη εφαρμόζονται στο πλαίσιο ιδίως της ευρωπαϊκής ενιαίας αγοράς για την επεξεργασία κανόνων ειδικών για τον τομέα "εξοπλισμοί" είτε να εφαρμοσθούν οι υφιστάμενοι κανόνες συνεκτιμώντας ωστόσο πλήρως την ιδιαιτερότητα του εν λόγω τομέα. Η υλοποίηση μιας τέτοιας ενιαίας αγοράς για τα προϊόντα αμυντικού εξοπλισμού θα δημιουργήσει, με την προοπτική της ενδεχόμενης διαμόρφωσης μιας κοινής αμυντικής πολιτικής, συνθήκες αλληλεξάρτησης μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά την προμήθεια του αμυντικού υλικού. Κατ'αυτό τον τρόπο θα διευκολυνθεί η προοδευτική παγίωση μιας ασφάλειας προμηθειών αυτών των υλικών μεταξύ των κρατών μελών υπό όρους αγοράς.

Εάν η δημιουργία μιας ευρωπαϊκής αγοράς προϊόντων αμυντικού χαρακτήρα είναι εφικτή χάρη στη χρησιμοποίηση των σχετικών διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ και του Τίτλου V της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, πρέπει επίσης να αναγνωριστεί ότι μια ενιαία ευρωπαϊκή αγορά σημαίνει ότι αυτή η αγορά έχει δική της ταυτότητα έναντι των τρίτων χωρών. Αυτή η ιδιαίτερη ταυτότητα θα εξασφαλιστεί με τη θέσπιση ειδικών διατάξεων σχετικών με την τελωνειακή ένωση, την εμπορική πολιτική καθώς και με την πρόσβαση στις δημόσιες προμήθειες.

Πρέπει ιδίως να τονισθεί ότι, χάρη σε μια αγορά αμυντικών προϊόντων με δική της ταυτότητα, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα είναι περισσότερο σε θέση να εξασφαλίσει για τα προϊόντα της ανάλογη και αποδοτική πρόσβαση στις αγορές τρίτων χωρών υπό αμοιβαία επωφελείς όρους. Στο πλαίσιο αυτό, μόλις αποκατασταθούν ομαλές συνθήκες στο πλαίσιο της τελωνειακής ένωσης, θα πρέπει να αναπτυχθούν, βάσει αμοιβαίας απελευθέρωσης, οι υπερατλαντικές εμπορικές συναλλαγές, με στόχο την ενίσχυση της υπερατλαντικής συνεργασίας στον τομέα των εξοπλισμών, συμπεριλαμβανομένων των ορίων εξαγωγών "απάνθρωπων" όπλων (νάρκες προσωπικού). Η καθιέρωση μιας τέτοιας ισορροπημένης σχέσης προϋποθέτει επίσης τη θέσπιση μηχανισμών που να επιτρέπουν την αξιολόγηση του όγκου των συναλλαγών και που να εξασφαλίζουν πραγματική αμοιβαιότητα όταν αυτό είναι απαραίτητο.

3.1.1 Διαθέσιμα όργανα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας

Κατ'αρχάς, τα κοινοτικά όργανα διαθέτουν ένα φάσμα οργάνων σχετικών με τις διάφορες βιομηχανικές πτυχές των εξοπλισμών. Δεύτερον και κυρίως, το κοινοτικό πλαίσιο προσφέρει τη δυνατότητα εφαρμογής δεσμευτικών κανόνων που συνεκτιμούν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του εν λόγω τομέα και που εγγυώνται σε όλους τους φορείς νομική ασφάλεια και ισότιμους όρους στο σύνολο της κοινοτικής αγοράς.

Λόγω της σημασίας αυτών των οργάνων, η παρούσα ανακοίνωση δίνει έμφαση στα διαθέσιμα μέσα δράσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας που μπορούν να τεθούν βραχυπρόθεσμα σε εφαρμογή. Για το λόγο αυτό, στο κεφάλαιο 4 παρακάτω γίνεται μια πιο λεπτομερής ανάλυση αυτών των δυνατοτήτων, λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαιτερότητα του τομέα.

Η συνεκτίμηση της ιδιαιτερότητας του εν λόγω τομέα θα αποτελέσει βεβαίως ένα πολύ σημαντικό στοιχείο ούτως ώστε, αντίθετα με την πρακτική που υιοθετήθηκε στο παρελθόν, τα κράτη μέλη να μην δίδουν πλέον ευρεία ερμηνεία στις παρεκκλίσεις που επιτρέπονται βάσει του άρθρου 223 της Συνθήκης ΕΟΚ. Πράγματι, το άρθρο 223 της Συνθήκης ΕΚ περιόριζε μέχρι σήμερα την αξιοποίηση του κοινοτικού πλαισίου επιτρέποντας την παρέκκλιση από τις διατάξεις της Συνθήκης για την "παραγωγή ή εμπορία όπλων, πυρομαχικών και πολεμικού υλικού". Η παρέκκλιση αυτή είναι περιστασιακή και υπό όρους δεδομένου ότι, σύμφωνα με τους όρους του ίδιου άρθρου, τα σχετικά μέτρα που λαμβάνει ένα κράτος μέλος, αφενός, πρέπει να είναι "αναγκαία για την προστασία ουσιαστών συμφερόντων της ασφαλείας του" και, αφετέρου, δεν πρέπει να "αλλοιώνουν τους όρους του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς σχετικά με τα προϊόντα που δεν προορίζονται για στρατιωτικούς ειδικά σκοπούς". Το άρθρο 225 καθορίζει ιδίως τους όρους ελέγχου, εκ μέρους του Δικαστηρίου, των εθνικών μέτρων που λαμβάνονται δυνάμει του άρθρου 223. Επιπλέον, το άρθρο 223 επισημαίνει ότι οι προβλεπόμενες στο ίδιο άρθρο παρεκκλίσεις εφαρμόζονται μόνο για τα προϊόντα που περιλαμβάνονται σε κατάλογο που επρόκειτο να ορίσει το Συμβούλιο εντός του έτους 1958 : ο κατάλογος αυτός εγκρίθηκε από το Συμβούλιο στις 15 Απριλίου 1958 και δεν έχει αλλάξει από τότε. Συνεπώς, το άρθρο 223 δεν παρέχει γενική και αποκλειστική αρμοδιότητα στα κράτη μέλη. Αντίθετα, το άρθρο 223 παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να παρεκκλίνουν από τις διατάξεις της Συνθήκης, υπό τους ανωτέρω όρους και υπό δικαστικό έλεγχο.

Ορισμένα κράτη μέλη ωστόσο έτειναν μέχρι σήμερα να δίνουν ευρεία ερμηνεία στο άρθρο αυτό αν και η ερμηνεία αυτή διέφερε από το ένα κράτος μέλος στο άλλο, γεγονός το οποίο επιδείνωσε τον κατακερματισμό της ευρωπαϊκής αγοράς άμυνας. Οι παρεκκλίσεις που σημειώθηκαν αφορούσαν ένα ευρύτερο φάσμα προϊόντων χωρίς να λαμβάνουν ως σημείο αναφοράς τον κατάλογο του 1958. Η Επιτροπή ποτέ δεν έκανε χρήση του δικαιώματος πρωτοβουλίας που διαθέτει για να τροποποιήσει τον εν λόγω κατάλογο προϊόντων. Επιπλέον, ένας μεγάλος αριθμός κρατών μελών θεώρησαν το άρθρο 223 ως έκφραση της γενικής αρχής ότι όλοι οι τομείς που άπτονται της εθνικής ασφάλειας δεν εμπίπτουν στις Συνθήκες. Η Επιτροπή ανέκαθεν αμφισβητεί αυτή την προσέγγιση και η στάση της σήμερα επιβεβαιώνεται από πρόσφατες αποφάσεις του Δικαστηρίου. Σε δύο πρόσφατες αποφάσεις του (υποθέσεις C-70 και 83/94), το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της αποκλειστικής αρμοδιότητας της Κοινότητας δυνάμει του άρθρου 113 και επί των αγαθών διπλής χρήσης. Συγκεκριμένα, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο δήλωσε σχετικά ότι, εξαιτίας αυτής της αποκλειστικής αρμοδιότητας, εθνικά μέτρα εμπορικού χαρακτήρα επιτρέπονται μόνο βάσει ειδικής εξουσιοδότησης εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και ότι ένα προϊόν δεν μπορεί να εξαιρεθεί από το πεδίο εφαρμογής της κοινής εμπορικής πολιτικής λόγω του (στρατηγικού) χαρακτήρα του. Σε αυτή τη βάση, το άρθρο 11 του κανονισμού ΕΟΚ 2603/69 περί θεσπίσεως κοινού καθεστώτος εξαγωγών επιτρέπει σε ένα κράτος μέλος να λάβει εθνικά περιοριστικά μέτρα για να "αποφύγει τον κίνδυνο σοβαρής διατάραξης των εξωτερικών σχέσεων ή της ειρηνικής συνύπαρξης των λαών που ενδέχεται να βλάψει τη δημόσια ασφάλεια". Επιπλέον, "ένα μέτρο που έχει ως στόχο να εμποδίσει ή να περιορίσει την εξαγωγή ορισμένων προϊόντων δεν δύναται να εξαιρεθεί από τη πεδίο της κοινής εμπορικής πολιτικής με το αιτιολογικό ότι αποβλέπει στην επίτευξη στόχων εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας".

3.1.2 Διαθέσιμα όργανα στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ:

Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση καθόρισε μια νέα κατάσταση εγκαθιδρύοντας μια κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) η οποία "περιλαμβάνει το σύνολο των θεμάτων που αφορούν την ασφάλεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της εν καιρώ διαμόρφωσης μιας κοινής αμυντικής πολιτικής, η οποία μπορεί, σε δεδομένη στιγμή, να οδηγήσει σε κοινή άμυνα".

Η έννοια της ασφάλειας είναι σφαιρική. Κατά συνέπεια, συμπεριλαμβάνει επίσης και θέματα που έχουν σχέση με τον αμυντικό εξοπλισμό. Ταυτόχρονα, η Συνθήκη του Μάαστριχτ εισήγαγε την έννοια των σημαντικών κοινών συμφερόντων. Συγκεκριμένα, η Ένωση θέτει σταδιακά σε εφαρμογή κοινές δράσεις στους τομείς στους οποίους τα κράτη μέλη έχουν σημαντικά κοινά συμφέροντα. Στον τομέα της ασφάλειας, ο προσδιορισμός αυτών των σημαντικών κοινών συμφερόντων πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της προετοιμασίας της έναρξης ισχύος της Συνθήκης για την ΕΕ (βλ. τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της Κοπεγχάγης σχετικά με το "προπαρασκευαστικό έργο στον τομέα της ασφάλειας"). Αυτή η έννοια των κοινών συμφερόντων ασφάλειας θα διευκολύνει τον καθορισμό, στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ, των όρων εφαρμογής των αναγκαίων μέτρων στον τομέα των εξοπλισμών.

Στη "Δήλωση για τη μη διάδοση και τις εξαγωγές όπλων" που εξεδόθη από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούνιο του 1991 και συμπληρώθηκε τον Ιούνιο του 1992, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων εξέφρασαν την επιθυμία να καταστεί δυνατή μια κοινή προσέγγιση που θα οδηγήσει σε εναρμόνιση των εθνικών πολιτικών των σχετικών με τις εξαγωγές όπλων, λαμβάνοντας ως αφετηρία τα οκτώ κριτήρια που συμφωνήθηκαν για τις πολιτικές εξαγωγών όπλων.

Κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μάαστριχτ, οι αρχηγοί κρατιών και κυβερνήσεων είχαν προσδιορίσει τους τομείς οι οποίοι, στο πλαίσιο της μελλοντικής κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο κοινών δράσεων. Μεταξύ των αναφερθέντων τομέων περιλαμβάνονται οι οικονομικές πλευρές της ασφάλειας, και ιδίως ο έλεγχος της μεταφοράς στρατιωτικής τεχνολογίας προς τρίτες χώρες και ο έλεγχος των εξαγωγών όπλων.

Το 1995, με βάση το άρθρο 1.3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ευρωπαϊκή Ένωση ανέλαβε κοινή δράση, μεταξύ άλλων, για την επέκταση της συνθήκης για τη μη διάδοση των όπλων και για τις νόρμες προσωπικού. Η δράση ιδίως για τις νόρμες προσωπικού συμπεριέλαβε την κατάργηση των εξαγωγών ναρκών από την Ευρωπαϊκή Ένωση, για ανθρωπιστικούς λόγους αλλά και για λόγους εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας.

Το κεκτημένο και οι στόχοι της ΚΕΠΠΑ δικαιολογούν συνεπώς την ανάπτυξη, εκ μέρους της ΕΕ, μιας πολιτικής και δράσης οι οποίες, αξιοποιώντας με τον πλέον ενδεδειγμένο τρόπο τα όργανα του κοινοτικού πλαισίου και τα όργανα της ΚΕΠΠΑ, θα ωφελήσουν τις αμυντικές βιομηχανίες.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαθέτει ένα μοναδικό θεσμικό πλαίσιο το οποίο εξασφαλίζει τη συνεκτικότητα και συνέχεια των δράσεων που διεξάγονται για την επίτευξη των στόχων της, και παράλληλα την τήρηση και την ανάπτυξη του κοινοτικού κεκτημένου. Η Ένωση μεριμνά ιδίως για τη συνεκτικότητα του συνόλου της εξωτερικής της δράσης στο πλαίσιο των πολιτικών της που αφορούν τις εξωτερικές της σχέσεις, την ασφάλεια, την οικονομία και την ανάπτυξη. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι τα όργανα που ευθύνονται για τη διασφάλιση αυτής της συνοχής. Διασφαλίζουν, το καθένα ανάλογα με τις αρμοδιότητές του, την εφαρμογή αυτών των πολιτικών (άρθρο Γ της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση). Σε έναν οικονομικό χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα και με κοινά συμφέρονα ασφάλειας, η ανάγκη συνοχής υποχρεώνει τα όργανα της Ένωσης να εφαρμόζουν πολιτικές που συνδυάζουν περισσότερο τις αρμοδιότητες των οργάνων δυνάμει των διαφόρων πλώνων της Ένωσης.

3.2. Ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ της ΔΕΕ και της ΕΕ:

3.2.1 Σχέσεις ΕΕ/ΔΕΕ:

Στη Δήλωση σχετικά με τη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση (ΔΕΕ), που είναι προσαρτημένη στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα κράτη μέλη της ΔΕΕ συμφωνούν ότι είναι ανάγκη να αναπτυχθεί μια αυθεντική ευρωπαϊκή ταυτότητα όσον αφορά την ασφάλεια και την άμυνα και να αναλάβει η Ευρώπη μεγαλύτερες ευθύνες για τα αμυντικά θέματα. Η ΔΕΕ αναπτύσσεται ως αμυντική συνιστώσα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ως μέσο ενίσχυσης του ευρωπαϊκού σκέλους της Ατλαντικής Συμμαχίας.

Συνελθόντες στη Βόννη το Δεκέμβριο του 1992, οι υπουργοί άμυνας των δεκατριών χωρών που αποτελούσαν τότε την Ανεξάρτητη Ευρωπαϊκή Ομάδα του Προγράμματος (GEIP), η οποία δημιουργήθηκε το 1976, αποφάσισαν να μεταβιβάσουν τα καθήκοντα της ομάδας αυτής στη ΔΕΕ, σύμφωνα με τους στόχους που καθορίστηκαν στο Μάαστριχτ.

Κατά αυτό τον τρόπο, από την πρώην GIEP δημιουργήθηκε η Αντικοινοβιομηχανική Ομάδα για τους Εξοπλισμούς (GAEO), στην οποία συμμετέχουν 13 χώρες εκ των οποίων 2 χώρες που δεν ανήκουν στην ΕΕ και η οποία προσαρτήθηκε στη ΔΕΕ ως όργανο αρμόδιο για τη συνεργασία στον τομέα του αμυντικού εξοπλισμού στο πλαίσιο της ΔΕΕ. Το άνοιγμα των εθνικών αγορών άμυνας στον ανταγωνισμό, η ενίσχυση της ευρωπαϊκής τεχνολογικής και βιομηχανικής βάσης στον τομέα της άμυνας και η συνεργασία στους τομείς της έρευνας και της ανάπτυξης είναι οι στόχοι που επιδιώκει η GAEO. Στο πλαίσιο του Συμβουλίου Υπουργών της ΔΕΕ που πραγματοποιήθηκε στο Noordwijk, στις 14 Νοεμβρίου 1994, οι υπουργοί άμυνας των χωρών της GAEO σημείωσαν τη σύσταση μιας Γραμματείας "Εξοπλισμοί" στο πλαίσιο της ΔΕΕ.

Αναπτύσσοντας το λειτουργικό της ρόλο, η ΔΕΕ/GAEO είναι πολύ πιθανόν να αναλάβει δραστηριότητες σε τομείς στους οποίους η ΕΕ έχει αναλάβει δράση με βάση τις κοινοτικές πολιτικές. Στις περιπτώσεις που οι δραστηριότητές τους καλύπτουν τους ίδιους τομείς, είναι προφανή τα πλεονεκτήματα της αμοιβαίας πληροφόρησης και της αυξημένης συνεργασίας από πλευράς αποτελεσματικότητας, κόστους και συνοχής, εφόσον βεβαίως η ΕΕ και η ΔΕΕ/GAEO έχουν κοινούς πολιτικούς στόχους.

Η αύξηση της συνεργασίας μεταξύ των οργάνων της ΕΕ και της GAEO θα μπορούσε να διευκολυνθεί με τη δημιουργία αξόνων σύνδεσης μεταξύ των ευρωπαϊκών οργάνων που ασχολούνται με τις αγορές άμυνας. Τέτοιες συνέργειες και άξονες σύνδεσης θα μπορούσαν να δημιουργηθούν σύντομα και με ρεαλιστικό τρόπο με βάση τις διατάξεις της Συνθήκης της Ρώμης ή του Τίτλου V (π.χ. διευρύνοντας τις υφιστάμενες ρυθμίσεις μεταξύ της ΔΕΕ και της Επιτροπής όσον αφορά τους όρους πληροφόρησης και διαβούλευσης).

3.2.2 Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Εξοπλισμών

Η Δήλωση σχετικά με τη ΔΕΕ, που είναι προσαρτημένη στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, προέβλεπε την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα των εξοπλισμών με στόχο τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Οργανισμού Εξοπλισμών. Παρά τη σημαντική πρόοδο που σημειώθηκε όσον αφορά τον προσδιορισμό των καθηκόντων και του καθεστώτος του Οργανισμού, οι προπαρασκευαστικές εργασίες έδειξαν ότι εξακολουθούν πάντα να υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις όσον αφορά τις αρχές και τις προτεραιότητες στις οποίες θα πρέπει να βασίζονται οι δραστηριότητες αυτού του Οργανισμού.

Για το λόγο αυτό αναβάλλεται η απόφαση GAEO σχετικά με τη σύσταση του Οργανισμού. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή οφείλει να εξετάσει την ενδεχόμενη συμβολή της στη σύσταση του εν λόγω Οργανισμού καθώς και στον καθορισμό των καθηκόντων και στην υλοποίηση των δραστηριοτήτων του.

Επιπλέον, η Γαλλία και η Γερμανία αποφάσισαν να προβούν, το 1996, στη σύσταση μιας κοινής δομής για τους εξοπλισμούς, με στόχο να επιτύχουν μια ορθολογικότερη συνεργασία και να συμβάλουν στη δημιουργία μιας αποδοτικής και ενδεδειγμένης βιομηχανικής και τεχνολογικής βάσης. Οι υπουργοί αυτών των δύο χωρών δήλωσαν ότι αυτή η κίνηση αποτελεί μέρος της διαδικασίας καθιέρωσης της κοινής πολιτικής ασφάλειας που προβλέπεται στη Συνθήκη του Μάαστριχτ και, ιδίως, αποτελεί εποικοδομητικό βήμα προς τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Εξοπλισμών.

Η ανάπτυξη της ευρωπαϊκής ταυτότητας στον τομέα της ασφαλείας και της αμυνας συνεπάγεται ότι η ΔΕΕ θα θέσει προοδευτικά στη διάθεση της ΕΕ λειτουργικές δυνατότητες που θα μπορούν να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο των δράσεων κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας. Για το σκοπό αυτό καθώς και λόγους διαλειτουργικότητας και κόστους και προκειμένου να επιτευχθούν κοινοί στόχοι/αποστολές, οι ανάγκες εξοπλισμού αυτών των δυνάμεων θα πρέπει να καταστούν αυξανόμενα κοινές στα κράτη που συμμετέχουν στη ΔΕΕ. Ο καθορισμός, εκ μέρους της ΔΕΕ, των λειτουργικών αναγκών των ευρωπαϊκών δυνάμεων θα αποτελέσει αποφασιστικό βήμα για την ευρωπαϊκή πολιτική εξοπλισμών. Πράγματι, με βάση μια, σε μεγάλο βαθμό, κοινή ζήτηση αμυντικού εξοπλισμού από τα κράτη της ΔΕΕ, η ΕΕ θα μπορέσει να καθορίσει καλύτερα τους κανόνες που διέπουν το εσωτερικό εμπόριο, τις εισαγωγές και τις προμήθειες, από τη στιγμή που πρόκειται για στρατιωτικό υλικό. Και στον τομέα αυτό επίσης είναι σημαντική η συνεργασία μεταξύ της ΕΕ και της ΔΕΕ.

4. Συμβολή των κοινοτικών οργάνων και δραστηριότητες σχετικές με την αμυντική βιομηχανία

4.1 Εσωτερική αγορά και τεχνολογική βάση

4.1.1 Δημόσιες προμήθειες

Η Επιτροπή είναι πεπεισμένη ότι η αμυντική κοινότητα μπορεί να αποκομίσει σημαντικά οφέλη από την εφαρμογή διαδικασιών προμήθειας εμπνευσμένων εν πολλοίς από εκείνες που εφαρμόζονται στον μη αμυντικό τομέα της ΕΕ. Αναγνωρίζει ότι ο ειδικός χαρακτήρας του αμυντικού τομέα, στον οποίο εμπλέκονται ουσιώδη συμφέροντα εθνικής ασφαλείας, ενδέχεται να απαιτεί ορισμένες προσαρμογές των διαδικασιών που είναι καθιερωμένες στις κοινοτικές οδηγίες για τις προμήθειες. Πάντως, είναι σημαντικό να εφαρμόζονται όσο το δυνατόν περισσότερο τα κύρια χαρακτηριστικά των κανόνων αυτών.

Όντως, το καθεστώς προμηθειών, το οποίο υπάρχει στην Κοινότητα, βασίζεται κυρίως στις ακόλουθες αρχές: μια γενικώς ισχύουσα αρχή μη διακριτικής και ίσης μεταχείρισης, ανταγωνιστικούς διαγωνισμούς, ανοικτές και διαφανείς διαδικασίες βασισμένες σε αντικειμενικά κριτήρια επιλογής και σύναψης και μια δομή εφαρμογής, η οποία συνίσταται σε ένδικα μέσα για αδικηθέντες προμηθευτές, καθώς και μια ανεξάρτητη εκτελεστική αρχή, η οποία διαθέτει διερευνητικές εξουσίες και δύναται να επιδιώξει διορθωτικά μέτρα.

Σύμφωνα με μια μελέτη που πραγματοποιήθηκε το 1992 για την Επιτροπή με θέμα "Το κόστος της μη Ευρώπης για τις προμήθειες στον αμυντικό τομέα"⁶, το 1990 στην ΕΕ, ο όγκος των προμηθειών αμυντικού εξοπλισμού αντιπροσώπευε περίπου 65-70 δις ECU ετησίως. Οι αποδοτικές αγορές στον τομέα αυτό θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε εξοικονόμηση 5-11 δις ECU ετησίως, αποφεύγοντας, κατ'αυτό τον τρόπο, τη σημαντική διπλασίαση της βιομηχανικής δυναμικότητας του κλάδου όσον αφορά τα αεροσκάφη, τα ελικόπτερα, τους πυραύλους, τα άρματα μάχης και τα πολεμικά σκάφη.

⁶

Το 1990, οι αμυντικές προμήθειες στην ΕΕ ανήλθαν σε περίπου 65-70 δις ECU ετησίως στο πλαίσιο των οποίων οι δαπάνες για τα προϊόντα του άρθρου 223 εκτιμούνται σε 40 δις ECU.

Οι εν λόγω αρχές έχουν περαιτέρω αναπτυχθεί από το Συμβούλιο οι έξι οδηγίες, με τις οποίες θεολογούνται λεπτομερείς διατάξεις για την προμήθεια αγαθών, υπηρεσιών και δημοσίων έργων από δημόσιες αρχές και κοινοφιλίες επιχειρήσεις, όπως και ελάχιστες απαιτήσεις όσον αφορά τα ενδίκαια μέρη. Αυτοί οι λεπτομερείς κανόνες ισχύουν μόνο πάνω από ορισμένα χρηματικά κατώτατα όρια. Είναι σημαντικό να υπάρχει κατά νουν, ωστόσο, ότι οι προαναφερθείσες αρχές ισχύουν για όλες τις συμβάσεις, ανεξαρτήτως της αξίας τους. Η εφαρμογή παρομοίου νομικού καθεστώτος στον αμυντικό τομέα θα επιτρέψει στα κράτη μέλη να εκμεταλλευθούν πλήρως τις εξοικονομήσεις που προκύπτουν από αποδοτικές διαδικασίες προμηθειών, ενώ θα διαβεβαιώνονται ότι οι εταίροι τους τηρούν τους ίδιους κανόνες και υπόκεινται στο ίδιο σύστημα.

Αν και ο κύριος πυρήνας του κοινοτικού καθεστώτος προμηθειών πρέπει, επομένως, να ισχύσει και για τον αμυντικό τομέα, χρειάζεται να γίνουν ορισμένες προσαρμογές, ούτως ώστε να ληφθεί υπόψη η ιδιαιτερότητα του τομέα αυτού. Τα κύρια ζητήματα από αυτή την άποψη είναι η ανάγκη να εξασφαλίζεται η εμπιστευτικότητα πληροφοριών "τη διάδοση των οποίων τα κράτη μέλη θεωρούν αντίθετη προς ουσιώδη συμφέροντα ασφαλείας τους" και η ανάγκη να διατηρούνται εγγυημένες πηγές προμήθειας.

Οι κοινοτικές οδηγίες για τις προμήθειες προβλέπουν τρεις διαφορετικούς τύπους διαδικασιών αγορών, ήτοι ανοικτές, κλειστές ή κατόπιν διαπραγμάτευσης. Αν και οι κοινοφιλείς επιχειρήσεις δύνανται να επιλέξουν ελεύθερα μεταξύ αυτών των τριών εναλλακτικών λύσεων, οι δημόσιες αρχές πρέπει συνήθως να επιλέγουν ανοικτές διαδικασίες, εκτός εάν υπάρχουν σημαντικοί λόγοι για να χρησιμοποιηθεί μία από τις άλλες. Η Επιτροπή μπορεί κάλλιστα να διανοηθεί ότι για ορισμένες αυστηρώς περιορισμένες αμυντικές αγορές, οι δημόσιες αρχές θα λάβουν υπόψη προσφορές μόνον από εταιρείες οι οποίες έχουν επιλεγεί εκ των προτέρων, βάσει *αντικειμενικών κριτηρίων*, ως διατεθειμένες και ικανές να διατηρήσουν την εμπιστευτικότητα ευαίσθητων πληροφοριών. Είναι σημαντικό να εξασφαλισθεί, βεβαίως, ότι αυτή η διαδικασία επιλογής δεν χρησιμοποιείται ως συγκαλυμμένο μέσο για τον αυθαίρετο αποκλεισμό ορισμένων προμηθευτών.

Όσον αφορά την ανάγκη να διατηρούνται εγγυημένες πηγές προμήθειας, ιδίως σε καιρούς διεθνούς έντασης ή πολέμου, η Επιτροπή θεωρεί ότι το παρόν καθεστώς προσφέρει επαρκείς δυνατότητες να ληφθεί αυτό το στοιχείο υπόψη. Πρώτα απ' όλα, αυτός ο φορέας που προβαίνει στις αγορές θα μπορούσε να επιλέξει τους προμηθευτές βάσει της ικανότητάς τους να εξασφαλίζουν προμήθειες υπό όλες σχεδόν τις περιστάσεις. Περαιτέρω, θα μπορούσε να συνάπτει πολυμερείς συμβάσεις, ήτοι συμβάσεις συναπτόμενες με διάφορους προμηθευτές για έναν τύπο προϊόντος ή υπηρεσίας. Σε μια τέτοια περίπτωση μεταξύ των προμηθευτών θα υπάρχει μια ιεραρχική σειρά. Εάν ο πρώτος προμηθευτής δεν είναι σε θέση να προμηθεύσει το προϊόν εντός συγκεκριμένης προθεσμίας το προϊόν θα αγοράζεται από την εταιρεία που είναι επόμενη στη σειρά κ.ο.κ.

Εάν ένα κράτος μέλος κρίνει ότι οι ανάγκες του μπορούν να εξυπηρετηθούν πλήρως από μια εταιρεία τρίτης χώρας, η οποία υποβάλλει προσφορά που του παρέχει τη βέλτιστη συνολικά σχέση κόστους-οφέλους, δεν φαίνεται να υπάρχει επιτακτικός λόγος να ζητηθεί από αυτό το κράτος μέλος να επιλέξει μια προσφορά η οποία ικανοποιεί τις ανάγκες του εν λόγω κράτους μέλους λιγότερο καλά, αλλά υποβάλλεται από κοινοτικό προμηθευτή. Αυτό δεν σημαίνει, βεβαίως, ότι ο προμηθευτής της τρίτης χώρας θα δύναται να προβάλλει οποιαδήποτε δικαιώματα έστω και να ληφθεί υπόψη ως ενδεχόμενος προμηθευτής. Επί του παρόντος, η Επιτροπή θεωρεί ότι θα ήταν προτιμότερη η εφαρμογή αυτών των δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των νομικών μέσων, μόνο στους κοινοτικούς προμηθευτές.

Η Επιτροπή προτίθεται να εξετάσει περαιτέρω τις ιδέες αυτές, καθώς και άλλες οι οποίες ενδέχεται να παρουσιαστούν, με τα άλλα όργανα και με εκπροσώπους των κρατών μελών, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη ως στόχο τη δυναμική προώθηση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας. Εάν αυτό καταλήξει σε νομοθετικά μέτρα, είναι προφανές ότι θα είναι δεσμευτικά για όλα τα κράτη μέλη.

Ωστόσο, προκειμένου να παρασχεθεί στα κράτη μέλη κάποια ευελιξία σε ακραίες περιπτώσεις που άπτονται της εθνικής ασφαλείας, στα μέτρα αυτά πρέπει να συμπεριληφθεί ρήτρα διασφάλισης. Η ρήτρα αυτή είναι δυνατόν να χρησιμοποιείται υπό τον όρο ότι ενημερώνονται αμέσως τα άλλα κράτη μέλη και η Επιτροπή, μετά την απόφαση να γίνει η προμήθεια χωρίς να τηρηθούν οι κοινοί κανόνες. Πρέπει να παρέχεται επαρκώς λεπτομερής αιτιολόγηση.

4.1.2 Ενδοκοινοτικό εμπόριο

Η εσωτερική αγορά δεν αποτελεί μόνον έναν χώρο συναλλαγών που ευνοεί μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα, αλλά διαμορφώνει επίσης το περιβάλλον για ισχυρότερη συνεργασία μεταξύ των ευρωπαϊκών βιομηχανιών. Διευκολύνοντας τις ενδοκοινοτικές συναλλαγές, η υλοποίηση μιας "ευρωπαϊκής αμυντικής αγοράς" πρόκειται να διευκολύνει, τόσο τη συνεργασία, όσο και την ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας.

Όσον αφορά το πλαίσιο της ΕΕ, το βαθμιαίο άνοιγμα των ενδοκοινοτικών συνόρων συνεπάγεται ιδίως, όποτε είναι δυνατόν, την απλούστευση και τον εξορθολογισμό των ελέγχων στο ενδοκοινοτικό εμπόριο, οι οποίοι διενεργούνται από τα κράτη. Ενόψει του στόχου αυτού και προκειμένου να γίνει συντονισμός των μεθόδων ελέγχου και να εξασφαλισθεί καλύτερη διαφάνεια των αποτελεσμάτων, θα πρέπει να δημιουργηθούν ορισμένα κοινοτικά μέσα, βασιζόμενα στη διοικητική συνεργασία.

Η ανάγκη απλούστευσης των εθνικών διαδικασιών ελέγχου όσον αφορά την κυκλοφορία αμυντικών προϊόντων είναι ακόμη μεγαλύτερη όταν το εμπόριο που αποτελεί αντικείμενο των εν λόγω ελέγχων λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο συμφωνιών βιομηχανικής συνεργασίας. Παρόλα αυτά, η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, που αναγνωρίζεται στο πλαίσιο της συνθήκης ΕΚ, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως βάση για τεχνικές προδιαγραφές χρησιμοποιούμενες για την κατασκευή προϊόντων με αμυντικές χρήσεις, είτε σε διακυβερνητικό πλαίσιο, είτε μέσω πρωτοβουλίας της Επιτροπής.

Τελικά, το εμπόριο εντός της Ευρώπης, όχι μόνον θα συμβάλει, στην εξάλειψη στρεβλώσεων του ανταγωνισμού, αλλά θα διευκολύνει επίσης τη βιομηχανική συνεργασία και ολοκλήρωση, ενώ θα διασφαλίζει παράλληλα τις αναγκαίες προβλέψεις για την εθνική ασφάλεια των κρατών μελών.

4.1.3 Δραστηριότητες έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης (ΕΤΑ)

Παρά το γεγονός ότι εστιάζονται σε μη αμυντικούς στόχους, τα κοινοτικά ερευνητικά προγράμματα, όπως και οι μη αμυντικές ερευνητικές δραστηριότητες σε εθνικό επίπεδο, αποκτούν όλο και μεγαλύτερη σημασία για την αμυντική τεχνολογική βάση λόγω : (1) των αλληλεπικαλυπτόμενων και συγκλινουσών τεχνολογικών αναγκών του αμυντικού και του μη αμυντικού τομέα σε ένα ευρύ φάσμα πεδίων (τεχνολογίες διπλής χρήσης), και (2) του πρωταρχικού ρόλου των μη αμυντικών αγορών για την ανάπτυξη ενός αυξανόμενου αριθμού τέτοιων τεχνολογιών διπλής χρήσης.

Αφού η ανταγωνιστικότητα της κοινοτικής βιομηχανίας αποτελεί πρωταρχικό στόχο της κοινοτικής πολιτικής ΕΤΑ, τα κοινοτικά προγράμματα υποστηρίζουν την έρευνα σε ένα ευρύ φάσμα τεχνολογικών τομέων διπλής χρήσης (τεχνολογίες παραγωγής, προηγμένα υλικά, τεχνολογίες των πληροφοριών, τεχνολογίες των επικοινωνιών, τηλεματική, αεροναυτική, αποθήκευση και μετατροπή ενέργειας, κλπ.).

Έχει υπολογισθεί ότι οι τεχνολογικοί τομείς ενδεχόμενου ενδιαφέροντος διπλής χρήσης αποτελούν έως και ένα τρίτο (ήτοι, περίπου 1 δισ. ECU ετησίως) του συνολικού κοινοτικού προϋπολογισμού έρευνας. Ως εκ τούτου, δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι ορισμένες εταιρείες και ερευνητικοί οργανισμοί, που είναι γνωστό ότι αναπτύσσουν δραστηριότητες στον αμυντικό τομέα, συμμετέχουν σε κοινοτικά προγράμματα και ότι ορισμένα κράτη μέλη τους ενθαρρύνουν να το πράττουν. Ζητείται επίσης η γνώμη ορισμένων από τις εν λόγω εταιρείες στο πλαίσιο των Task Force της Επιτροπής, προκειμένου να βελτιωθούν οι δεσμοί μεταξύ έρευνας και βιομηχανίας (π.χ. αεροναυτική).

Τα κοινοτικά προγράμματα ΕΤΑ δύνανται να συμβάλουν στην τεχνολογική βάση της αμυντικής βιομηχανίας κατά διάφορους τρόπους: (1) ενδυναμώνοντας τη συνολική ευρωπαϊκή ερευνητική υποδομή και επιστημονική βάση. (2) υποστηρίζοντας έργα E&A που καταλήγουν κατόπιν περαιτέρω ανάπτυξης, σε εμπορικά προϊόντα, διεργασίες, πρότυπα ή βελτιωμένη διασφάλιση ποιότητας, που μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν στον αμυντικό τομέα. (3) υποστηρίζοντας έργα E&A σε βασικές τεχνολογίες, τα οποία μπορούν να καταλήξουν, κατόπιν περαιτέρω ανάπτυξης, είτε σε μη αμυντικές, είτε σε αμυντικές ειδικά εφαρμογές. Περαιτέρω, τα κοινοτικά προγράμματα δύνανται επίσης να υποστηρίξουν έρευνα από οργανισμούς σχετιζόμενους με την άμυνα για την ανάπτυξη μη στρατιωτικών εφαρμογών των αμυντικών τεχνολογιών τους.

Με την αυξανόμενη σπουδαιότητα της διευρωπαϊκής συνεργασίας E&A, τόσο στον μη αμυντικό όσο και στον αμυντικό τομέα, ενδείκνυται τώρα να εξετασθεί πως, και σε ποια έκταση, μπορούν να προαχθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο αυξημένες συνέργειες μεταξύ του μη αμυντικού και του αμυντικού τομέα, με σκοπό τη βελτιστοποίηση της συνολικής χρήσης των προσπαθειών E&A.

Η Επιτροπή κρίνει ότι, ενώ θα διατηρείται ο μη αμυντικός προσανατολισμός των κοινοτικών ερευνητικών προγραμμάτων, τα κατάλληλα βήματα για να αρχίσουν να αντιμετωπίζονται τα θέματα αυτά θα πρέπει να είναι:

- η καθιέρωση δεσμών συνεργασίας μεταξύ των ερευνητικών προγραμμάτων της ΕΚ και του WEAG, ώστε να αποφεύγονται αλληλεπικαλύψεις, να εξασφαλίζεται συμπληρωματικότητα και να διευκολύνεται η βέλτιστη χρήση των αποτελεσμάτων της έρευνας.
- η επισήμανση, σε συνεργασία με το WEAG και τη βιομηχανία, βασικών τεχνολογικών τομέων διπλής χρήσης, όπου οι ευρωπαϊκές δυνατότητες είναι μειωμένες ή μη επαρκώς αυτόνομες και πρέπει να ενισχυθούν.
- ο καθορισμός βάσει της εμπειρίας και των γνώσεων από τις ανωτέρω δράσεις, του κατά πόσον, πως και σε ποιο βαθμό πρέπει να ληφθούν υπόψη οι διαστάσεις διπλής χρήσης κατά την προπαρασκευή των μελλοντικών προγραμμάτων (Πέμπτο Πρόγραμμα-Πλαίσιο).

4.1.4 Τυποποίηση και τεχνική εναρμόνιση

Η τυποποίηση έχει μετατραπεί, τα τελευταία χρόνια, από έναν περιθωριακό τομέα πολιτικής σε έναν τομέα στον οποίο δίδεται προσοχή κατά προτεραιότητα στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, ως μέσο για τη μείωση του κόστους και την προώθηση της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας. Αναγνωρίζεται ότι είναι στρατηγικής σημασίας για την αποτελεσματικότητα της εσωτερικής αγοράς.

Πολιτικές τυποποίησης σε κλίμακα Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετίζονται με την αμυντική βιομηχανία σε τέτοιους βασικούς τομείς όπως η τεχνολογία των πληροφοριών, οι τηλεπικοινωνίες, η παροχή ισχύος, η τεχνολογία λέιζερ, τα νέα υλικά, η αεροδιαστημική, καθώς και τα συστήματα ποιότητας και η εκτίμηση της συμμόρφωσης. Σε πολλούς από τους εν λόγω τομείς, η μη στρατιωτική δραστηριότητα τυποποίησης προχωρεί ταχύτερα από παρόμοιες εργασίες που διοργανώνονται για καθαρά στρατιωτικούς σκοπούς και τα μη στρατιωτικά πρότυπα χρησιμοποιούνται όλο και ευρύτερα σε αμυντικές προμήθειες.

Ως εκ τούτου, ένας από τους κύριους στόχους της πολιτικής της ΕΕ όσον αφορά την αμυντική βιομηχανία θα πρέπει να είναι η περαιτέρω σύγκλιση της μη στρατιωτικής και στρατιωτικής χρήσης της τυποποίησης, ούτως ώστε να μεγιστοποιηθούν τα οικονομικά οφέλη και να ελαχιστοποιηθεί η αλληλεπικάλυψη των προσπαθειών και η σπατάλη σπάνιας τεχνικής εμπειρογνομοσύνης.

Η μεγαλύτερη χρήση από τους στρατιωτικούς των υφισταμένων μηχανισμών τυποποίησης και η διαπίστευση των εταιρειών σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο θα συνδυάσουν τα πλεονεκτήματα χαμηλότερου κόστους προμηθειών, μεγαλύτερου ανταγωνισμού στις προμήθειες και, σε μερικές περιπτώσεις, βραχύτερου χρόνου επεξεργασίας κατά την κατάρτιση των προτύπων.

Αν και το πεδίο εφαρμογής για τη χρήση μη στρατιωτικής τυποποίησης θα παραμείνει περιορισμένο ή και ανύπαρκτο ακόμη σε ορισμένους ευαίσθητους τομείς ασφαλείας, όπως ο οπλισμός, η τυποποίηση είναι δυνατόν, σε άλλους τομείς, να προσφέρει μια κοινή βάση από την οποία δύνανται να αναπτυχθούν από τους στρατιωτικούς, εν ανάγκη, πρόσθετες, μη τυποποιημένες απαιτήσεις. Πρέπει να αποφεύγεται η περιττή αλληλεπικάλυψη μεταξύ μη στρατιωτικών και στρατιωτικών εργασιών τυποποίησης, για λόγους βιομηχανικής αποδοτικότητας και εξοικονόμησης δημοσιονομικών κονδυλίων.

Προκειμένου να προαχθεί η σύγκλιση μη στρατιωτικού/στρατιωτικού τομέα στο πεδίο αυτό, η Επιτροπή κρίνει ότι θα ήταν χρήσιμα τα ακόλουθα βήματα:

- η σύναψη διακανονισμών συνεργασίας μεταξύ των ευρωπαϊκών οργανισμών τυποποίησης και των εμπειρογνομόνων τυποποίησης του NATO, προκειμένου να επισημανθούν τομείς κοινού ενδιαφέροντος όπου υπάρχει αλληλεπικάλυψη στις παρούσες δραστηριότητές τους, ίσως μέσω κοινής εκθέσεως.
- επισήμανση από τις αμυντικές αρχές στο πλαίσιο της ΕΕ εργασιών τυποποίησης που έχουν ήδη προγραμματισθεί στο μη στρατιωτικό πεδίο οι οποίες θα μπορούσαν να παρουσιάζουν επίσης ενδιαφέρον και για τους στρατιωτικούς, με τη δυνατότητα κοινοτικής υποστήριξης, όπου ενδείκνυται, μέσω εντολών τυποποίησης.
- η καθιέρωση ενός συστήματος τακτικής ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ του NATO και των ευρωπαϊκών φορέων τυποποίησης, ούτως ώστε να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος αλληλεπικάλυψης των εργασιών στο μέλλον.

Μεταξύ των παραδειγμάτων τέτοιων πρωτοβουλιών, οι οποίες έχουν ήδη δρομολογηθεί, συγκαταλέγονται εξελίξεις στο πεδίο του CALS (απόκτηση και διοικητική υποστήριξη με τη βοήθεια υπολογιστή), όπου επικείται η εφαρμογή της συνεργασίας μεταξύ της μη στρατιωτικής και στρατιωτικής δομής. Προσφάτως έλαβαν χώρα συζητήσεις μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της ευρωπαϊκής αεροναυτικής βιομηχανίας, προκειμένου να επέλθει στενότερη ολοκλήρωση μεταξύ στρατιωτικών και μη στρατιωτικών προτύπων. Οι εν λόγω πρωτοβουλίες δεν πρόκειται να επηρεάσουν τη συνεχή δέσμευση της Κοινότητας να εξασφαλίζει ότι η ευρωπαϊκή τυποποίηση βασίζεται σε διεθνή πρότυπα, όπου είναι δυνατόν.

4.1.5 Πολιτική ανταγωνισμού

Υπό το φως της εμφάνισης μιας κοινοτικής αγοράς για την αμυντική βιομηχανία το οποίο είναι, αποτέλεσμα κοινών αμυντικών προγραμμάτων, ευρωπαϊκών συμμαχιών και αναγκαίας αναδιάρθρωσης, υπάρχει θέση για την κοινοτική πολιτική ανταγωνισμού. Είναι σε θέση να διευκολύνει, χάρι σε ένα σαφές πλαίσιο και ταχείες αποφάσεις, τις συγκεντρώσεις και συνεργασίες μεταξύ εταιρειών οι οποίες δεν αμφισβητούν τον πραγματικό ανταγωνισμό. Συν τοις άλλοις, ο αυστηρός έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων θα καταστήσει δυνατή τη διάκριση μεταξύ αναγκαίων ενισχύσεων για την αναδιάρθρωση, αφού επιταχύνουν τις αλλαγές, ενθαρρύνουν την έρευνα, την ανάπτυξη και τις καινοτομίες και μειώνουν τις κοινωνικές συνέπειες της αναδιοργάνωσης, και ενισχύσεων που χρησιμοποιούνται για λόγους προστασίας, τις οποίες ενδέχεται να τείνουν να χρησιμοποιήσουν ορισμένα κράτη μέλη ώστε να αποφεύγουν τις αναγκαίες διαρθρωτικές αλλαγές και να μεταβιβάσουν το κόστος προστασίας της παραγωγής και της απασχόλησης στα άλλα κράτη μέλη. Ο έλεγχος των ενισχύσεων πρέπει επίσης να καταστήσει δυνατόν να εξασφαλισθεί, αποτελεσματικότερα από ό,τι σήμερα, ότι οι ενισχύσεις που χορηγούνται στην αμυντική βιομηχανία δεν χρησιμοποιούνται επίσης από ορισμένες εταιρείες για την επιδότηση της μη στρατιωτικής παραγωγής.

Σε έναν τομέα όπως η αμυντική βιομηχανία, η εισαγωγή πραγματικού ανταγωνισμού πρόκειται, επομένως, να καταλήξει σε σημαντικά κέρδη παραγωγικότητας, υπό τη μορφή μείωσης του κόστους και αυξημένων καινοτομιών, οι οποίες δεν μπορούν παρά να βελτιώσουν τις εξαγωγικές δυνατότητες της βιομηχανίας.

Η Επιτροπή κρίνει ότι η νομική βάση για την κοινοτική πολιτική ανταγωνισμού παρέχει επαρκές πλαίσιο για θέματα ανταγωνισμού που σχετίζονται με την ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία.

Παρόλα ταύτα, η εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού στην αμυντική βιομηχανία πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα ειδικά χαρακτηριστικά της εν λόγω βιομηχανίας. Πρέπει, επίσης, να παρουσιάζει λογική συνέπεια με τους στόχους άλλων κοινοτικών πολιτικών, να είναι δεκτική σε πληροφορίες και σχόλια από τα Υπουργεία Εθνικής Αμύνης (ΥΕΑ) των κρατών μελών, υπό την ιδιότητά τους ως κυριότερων πελατών της αμυντικής βιομηχανίας, και να επιτρέπει στα κράτη μέλη να λαμβάνουν τα ενδεδειγμένα μέτρα προκειμένου να προστατεύσουν την εθνική ασφάλεια, επιπλέον των μέτρων εκείνων που ενδέχεται να ληφθούν από την Επιτροπή για τη διατήρηση και την ανάπτυξη πραγματικού ανταγωνισμού. Η πολιτική ανταγωνισμού στην αμυντική βιομηχανία πρέπει να εφαρμοσθεί προοδευτικά σε τομείς όπως π.χ. οι κρατικές ενισχύσεις, οι συμφωνίες και οι πρακτικές συνεννόησης, αφού, έως σήμερα, η Επιτροπή έχει υιοθετήσει επιφυλακτική προσέγγιση όσον αφορά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της στα πεδία αυτά.

Τέλος, είναι προφανές ότι η Επιτροπή θα λάβει υπόψη, κατά την εφαρμογή της πολιτικής ανταγωνισμού σε σχέση με την αμυντική βιομηχανία, τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνουν και εφαρμόζουν το δίκαιο του ανταγωνισμού στη βιομηχανία τους μεμονωμένες κυβερνήσεις τρίτων χωρών, οι οποίες παράγουν εξοπλισμούς.

Έως τώρα, η Επιτροπή έχει εγκρίνει/κοινοποιήσει συγκεντρώσεις (βλ. πίνακα στο Παράρτημα) αμυντικών βιομηχανιών, με βάση τις ακόλουθες κατευθύνσεις:

- Προς το παρόν, οι γεωγραφικές αγορές για αμυντικά προϊόντα και υπηρεσίες τείνουν να παραμείνουν εθνικές όπου υπάρχει εγχώριος προμηθευτής, διότι τα ΥΕΑ ακόμη τείνουν να προτιμούν περισσότερο τους εθνικούς προμηθευτές. Ωστόσο, όπου δεν υπάρχει εγχώριος προμηθευτής, ανάλογα τότε με άλλα εμπόδια όπως εξαγωγικούς περιορισμούς και εθνικές προτιμήσεις, οι προμηθευτές αμυντικών προϊόντων και υπηρεσιών ανταγωνίζονται μεταξύ τους σε παγκόσμια κλίμακα. Συνεπώς, δεν είναι πιθανό να παρατηρηθούν δεσπόμενες θέσεις από ευρωπαϊκές αμυντικές εταιρείες σε παγκόσμιο επίπεδο, λόγω της βαρύτητας των αμερικανών ανταγωνιστών στον τομέα αυτόν. Παρομοίως, όταν η γεωγραφική αγορά είναι εθνική, συνήθως δεν ενισχύεται μια δεσπόμενα θέση, εάν υπάρχει, δεδομένου ότι δεν υπάρχει προσθήκη μεριδίου της αγοράς, εκτός από την περίπτωση που η συγχώνευση αφορά δύο εθνικούς προμηθευτές.
- Όταν γίνεται εκτίμηση της θέσης στην αγορά μιας εταιρείας της αμυντικής βιομηχανίας, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η διαπραγματευτική ισχύς των κυριότερων πελατών της: των Υπουργείων Εθνικής Αμύνης (ΥΕΑ) των σχετικών κρατών. Τα ΥΕΑ εν γένει διατυπώνουν τις επιχειρησιακές απαιτήσεις και τις τεχνικές προδιαγραφές των εξοπλισμών. Επίσης, συνεπεία της μείωσης των εθνικών αμυντικών προϋπολογισμών, τα ΥΕΑ τείνουν να απαιτούν υψηλότερες τεχνικές προδιαγραφές με χαμηλότερα επίπεδα ανθρώπινου δυναμικού και χαμηλότερο συνολικό κόστος, όπως και να διστάζουν να αναλάβουν τους κινδύνους που σχετίζονται με την E&A.
- Η Επιτροπή έκρινε ότι οι γενικές απόψεις των σχετικών ΥΕΑ είναι σημαντικές για την αξιολόγηση της διαδικασίας.

Ο βαθμός στον οποίο θα επιτευχθεί κοινή αγορά για αμυντικό εξοπλισμό είναι θέμα καίριας σημασίας για την αξιολόγηση των επιπτώσεων της πολιτικής συγχωνεύσεων στους όρους του ανταγωνισμού. Όσο παραμένουν εθνικές αγορές, η περαιτέρω συγκέντρωση μπορεί να επιδεινώσει την αναποτελεσματικότητα των μονοπωλίων, που είναι δυνατόν να επεκταθεί και σε μη στρατιωτικούς τομείς της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Εξάλλου, εάν επιτευχθεί πρόοδος προς μια κοινή αγορά για αμυντικό εξοπλισμό και προϋποτιθέμενο ότι θα διατηρηθούν οι όροι του ανταγωνισμού, η ενοποίηση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων μπορεί να συμβάλει θετικά στην ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα σε μια παγκόσμια αγορά.

Τέλος, ο κανονισμός για τις συγχωνεύσεις επιτρέπει στα κράτη μέλη να λαμβάνουν ενδεδειγμένα μέτρα για να προστατεύσουν τη δημόσια ασφάλεια⁷. Η ρήτρα αυτή, η οποία επιβεβαιώνει τη δυνατότητα των κρατών μελών είτε να απαγορεύουν μια συγκέντρωση, είτε να την καθιστούν αντικείμενο επιπλέον όρων και απαιτήσεων που συμβιβάζονται με το κοινοτικό δίκαιο, έχει χρησιμοποιηθεί μία φορά από ένα κράτος μέλος⁸.

⁷

Πρβλ. άρθρο 21 παράγραφος 3 του κανονισμού

⁸

Βλέπε στοιχείο 321 της XXIIIης Έκθεσης για την Πολιτική Ανταγωνισμού.

Όσον αφορά τις συμφωνίες και τις κρατικές ενισχύσεις, η Επιτροπή πάντοτε ενέκρινε τις διαδικασίες που κοινοποιούνταν. Η Επιτροπή έχει επίγνωση ότι τα προγράμματα συνεργασίας είναι αναγκαία στην αμυντική βιομηχανία, ενόψει του μεγέθους ορισμένων έργων, για τα οποία απαιτείται σημαντική χρηματοδότηση και πολλαπλές ικανότητες. Στον βαθμό που απαιτείται χρηματοδότηση της στρατιωτικής E&A από τα κράτη μέλη, η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την άμυνα, συγκεκριμένα υψηλή τεχνολογική βάση παραγωγής, υψηλό κόστος και πολύ μακροχρόνιο κύκλο ανάπτυξης, που, σε μεγάλο βαθμό, απαιτούν δημόσια χρηματοδότηση. Όσον αφορά ενίσχυση για τη διάσωση και αναδιάρθρωση επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν δυσχέρειες, πρέπει να δοθεί μεγάλη προσοχή, ιδιαίτερα στις διαστάσεις κοινωνικής και περιφερειακής πολιτικής.

4.1.6 Διαρθρωτικά ταμεία

Μια μελέτη που διεξήχθη το 1992 για λογαριασμό της Επιτροπής σχετικά με τον οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο των μειώσεων των αμυντικών δαπανών και των στρατιωτικών δυνάμεων στις περιφέρειες της Κοινότητας έδειξε ότι περίπου οι μισές από τις περιφέρειες στις οποίες είναι συγκεντρωμένες δραστηριότητες σχετιζόμενες με την άμυνα δεν ανήκουν στις περιφέρειες που είναι επιλέξιμες για ενίσχυση στο πλαίσιο των διαρθρωτικών ταμείων (περιφέρειες του στόχου 1, 2 ή 5(β)). Κατόπιν της αναθεώρησης των κανονισμών των διαρθρωτικών ταμείων το 1993, ορισμένες από τις εν λόγω περιοχές (στο Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γαλλία και την Ιταλία) ενσωματώθηκαν στις περιφέρειες του στόχου 2. Αποτέλεσμα ήταν περισσότερες από τις μισές από τις περιοχές που εξαρτώνται από την άμυνα να εντάσσονται τώρα σε περιοχές που λαμβάνουν ενισχύσεις. Είναι, ωστόσο, σημαντικό να σημειωθεί ότι ακόμη και στις επιδοτούμενες περιοχές δεν διατίθεται ενίσχυση από τα διαρθρωτικά ταμεία για επενδύσεις στην ίδια την αμυντική βιομηχανία. Ο ρόλος των διαρθρωτικών ταμείων περιορίζεται, ως εκ τούτου, στην παροχή γενικής οικονομικής αναπτυξιακής βοήθειας (συμπεριλαμβανομένης της ενίσχυσης για τη μετατροπή), μέσω των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης για τις επιδοτούμενες περιφέρειες και της πρωτοβουλίας KONVER.

Στο πλαίσιο αυτό, ο στόχος 4 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και η σχετική κοινοτική πρωτοβουλία ADAPT καθιέρωσαν μια οριζόντια προσέγγιση (δηλ. χωρίς εκ των προτέρων αναφορά σε συγκεκριμένες βιομηχανίες ή κλάδους) των διαρθρωτικών αλλαγών και των συνεπειών τους στο εργατικό δυναμικό. Παρέχεται υποστήριξη σε μέτρα που βοηθούν την προσαρμογή των εργαζομένων που απειλούνται με ανεργία λόγω της βιομηχανικής αλλαγής και της αλλαγής των συστημάτων παραγωγής (ιδίως στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις). Λίγεται ιδιαίτερη έμφαση στην πρόβλεψη των τάσεων της αγοράς εργασίας και στη βελτίωση των επαγγελματικών προσόντων και των ευκαιριών απασχόλησης των εν λόγω εργαζομένων.

Ανταποκρινόμενη σε αιτήματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η Επιτροπή ενέκρινε τα Perifra I (1991) και Perifra II (1992). Αυτά τα ειδικά μέτρα περιελάμβαναν στήριξη για έργα επίδειξης, τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως υποδείγματα για τη μετατροπή στρατιωτικών εγκαταστάσεων. Σύμφωνα με τη θέση που έλαβε το Κοινοβούλιο, εγκρίθηκε, το 1993, η κοινοτική πρωτοβουλία KONVER για να βοηθήσει περιφέρειες αποδυναμωμένες λόγω της παρακμής αμυντικών βιομηχανιών και εγκαταστάσεων. Το ετήσιο πρόγραμμα που δρομολογήθηκε το 1993 παρατάθηκε σε πολυετή βάση έως το τέλος του 1997.

Ο σκοπός του KONVER είναι να προσφέρει στήριξη για οικονομική διαφοροποίηση σε περιοχές που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από δραστηριότητες σχετιζόμενες με την άμυνα, μέσω της ενθάρρυνσης εμπορικά βιώσιμων δραστηριοτήτων μη σχετιζομένων με την άμυνα.

Οι επιλέξιμες περιοχές δύνανται να ευρίσκονται οπουδήποτε στην ΕΕ, αν και τουλάχιστον 50% του προϋπολογισμού του KONVER για το 1994-97 πρέπει να δαπανηθεί σε περιοχές επιδοτούμενες από το ΕΓΠΑ (στόχου 1, 2 ή 5(β)). Οι επιλέξιμες περιοχές είναι μικρές γεωγραφικές περιφέρειες στις οποίες οι πραγματικές ή προαναγγελθείσες απώλειες θέσεων απασχόλησης στον αμυντικό τομέα ανέρχονται συνολικά σε 1000 ή περισσότερες από το 1990. Και άλλες περιοχές που εξαρτώνται κατά πολύ από την άμυνα δύνανται επίσης να γίνουν δεκτές ως επιλέξιμες περιφέρειες, λαμβάνοντας υπόψη τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, τις κακές περιβαλλοντικές συνθήκες ή την απομόνωση/αποκέντρη τοποθεσία.

Μέσω του KONVER, δύναται να χρηματοδοτηθεί ένα πλήρες φάσμα μέτρων μετατροπής, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται η χρηματοδότηση, τόσο υλικών, όσο και άυλων επενδύσεων σε εναλλακτικές οικονομικές δραστηριότητες, ο εκσυγχρονισμός της υποδομής σε σχέση με τη στρατηγική οικονομικής αναζωογόνησης της σχετικής περιοχής, καθώς και μέτρα προς όφελος του περιβάλλοντος και του τουρισμού. Ο προϋπολογισμός του προγράμματος ανέρχεται σε 130 εκατ. ECU για το 1993 και 500 εκατ. ECU για το χρονικό διάστημα 1994-97. Στις 4 Οκτωβρίου 1995, διατέθηκε για την πρωτοβουλία KONVER ένα αποθεματικό 245 εκατ. ECU, το οποίο προορίζεται για τη στήριξη καινοτομιών στα προϊόντα, την ανάπτυξη περιβαλλοντικών τεχνολογιών και τη στήριξη ΜΜΕ. Το KONVER παρατάθηκε επίσης έως το τέλος του 1999. Διατίθενται, εξάλλου, δάνεια από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

Επιπλέον, με βάση τις προτεραιότητες της πολιτικής εξοπλισμών, θα μπορούσαν ανα εξετασθούν η δυνατότητα και οι όροι χρηματοδότησης από άλλους πόρους της Ε.Ε.

4.2. Η εξωτερική διάσταση

4.2.1 Πολιτική εξαγωγών

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι εθνικές πολιτικές σχετικά με τις εξαγωγές όπλων κατά παράδοση διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους, από πλήρη απαγόρευση έως μια βολонταριστική προσέγγιση, όπου οι εξαγωγές όπλων θεωρούνται ζωτικής σημασίας όχι μόνον για στρατηγικούς και πολιτικούς λόγους, αλλά επίσης και για τη μείωση του κόστους ανά μονάδα και για τη διατήρηση μιας ευρείας αμυντικής βιομηχανικής και τεχνολογικής βάσης σε εθνικό επίπεδο. Χωρίς να υστερεί σε σημασία, η εκτίμηση του κινδύνου εξαγωγών σε ορισμένους προορισμούς, συνδεδεμένη με διαστάσεις εξωτερικής πολιτικής, κατά παράδοση λαμβάνει χώρα επί εθνικής βάσεως. Οι επακόλουθες διαφορές μεταξύ κρατών μελών έχουν και αυτές το κόστος τους: οι εθνικές ανησυχίες όσον αφορά είτε μια υπέρμετρα περιοριστική, είτε μια υπερβολικά φιλελεύθερη προσέγγιση ενός ή περισσότερων άλλων κρατών μελών σχετικά με τις εξαγωγές όπλων εν γένει, είτε σχετικά με συγκεκριμένους προορισμούς, δεν έχουν ευνοήσει την ενδοευρωπαϊκή βιομηχανική συνεργασία ή ολοκλήρωση. Έτσι, οι διαφορές στην πολιτική εξαγωγών εμποδίζουν, επίσης, την ανάπτυξη ενδοευρωπαϊκών πολιτικών. Κατά συνέπεια, η ανάπτυξη κοινών πολιτικών στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκειμένου να εξασφαλισθεί η βιομηχανική βάση της βιομηχανίας, πρέπει να συμπληρωθεί από αντίστοιχο επίπεδο εναρμόνισης των εθνικών πολιτικών σχετικά με τις εξαγωγές και των συστημάτων ελέγχου των εξαγωγών.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έκανε ένα πρώτο βήμα προς μια κοινή προσέγγιση του θέματος των εξαγωγών όπλων, με την έγκριση, τον Ιούνιο του 1991 (Λουξεμβούργο) και τον Ιούνιο του 1992 (Λισσαβόνα), οκτώ κριτηρίων τα οποία ερμηνεύουν τα κράτη μέλη, όταν αποφασίζουν να χορηγήσουν άδεια για συγκεκριμένη εξαγωγή. Λαμβάνει χώρα ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με τη συγκεκριμένη εφαρμογή των κριτηρίων, με σκοπό την εναρμόνιση της ερμηνείας τους.

Λόγω των δυσκολιών ανάπτυξης μιας κοινής βάσης για την εναρμόνιση των πολιτικών για τις εξαγωγές όπλων, θα πρέπει να εφαρμοσθεί προοδευτικά μια διαδικασία στο πλαίσιο μιας προσέγγισης δύο σταδίων. Σε ένα πρώτο στάδιο, θα πρέπει να εφαρμοσθεί η τακτική ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με τις εξαγωγές όπλων (τύπος και ποσότητα του εξαγόμενου υλικού, προορισμός, τελική χρήση). Στην περίπτωση των προγραμμάτων συνεργασίας, τα οποία θα πρέπει να ενθαρρυνθούν, θα μπορούσε να επιτευχθεί πρόοδος με βάση τις πρόσφατες εμπειρίες, και ιδίως με την τήρηση των αρχών ανάλογα με τους κανόνες περί εξαγωγών που εφαρμόζονται στη χώρα στην οποία έχει την έδρα του ο βασικός προμηθευτής.

Σε ένα δεύτερο στάδιο, θα επιδιωχθεί η καθιέρωση ενός λειτουργικού συστήματος για την εξάλειψη των στρεβλώσεων μεταξύ των διάφορων εθνικών προσεγγίσεων. Ένα τέτοιο σύστημα για να είναι αποτελεσματικό, θα πρέπει κατά το σχεδιασμό του να ληφθούν υπόψη οι όροι, οι αρχές, το πεδίο και οι πιθανές ανάγκες βελτίωσης, με βάση την εμπειρία που αποκτήθηκε από την καθιέρωση του καθεστώτος ελέγχου των εξαγωγών αγαθών και τεχνολογιών διπλής χρήσης (βλ. παρακάτω).

4.2.2 Έλεγχοι των εξαγωγών αγαθών και τεχνολογιών διπλής χρήσης

Για να επιλυθεί ένα από τα δυσχερέστερα προβλήματα, που εμπόδιζε την ολοκλήρωση στην εσωτερική αγορά, ήτοι το πρόβλημα των ελέγχων στο ενδοκοινοτικό εμπόριο αγαθών διπλής χρήσης, το Συμβούλιο συμφώνησε, μετά δύο χρόνια εντατικών συζητήσεων πάνω σε πρόταση της Επιτροπής, να θεσπίσει ένα κοινοτικό σύστημα ελέγχου των εξαγωγών. Βασίζεται σε δύο νομοθετικές πράξεις, συγκεκριμένα έναν κανονισμό βάσει του άρθρου 113⁹ και μια κοινή δράση στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας¹⁰, οι οποίες αποτελούν μαζί ένα ολοκληρωμένο σύστημα. Και τα δύο κείμενα εγκρίθηκαν επίσημα από το Συμβούλιο στις 19 Δεκεμβρίου 1994 και ισχύουν από 1ης Ιουλίου 1995.

Ο σκοπός του ολοκληρωμένου συστήματος είναι να εξασφαλίσει ότι εφαρμόζονται από όλα τα κράτη μέλη αποτελεσματικοί έλεγχοι, βάσει κοινών προτύπων, για τις εξαγωγές ελεγχόμενων αγαθών από την Κοινότητα.

⁹ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 3381/94 του Συμβουλίου της 19ης Δεκεμβρίου 1994 περί κοινοτικού καθεστώτος ελέγχου της εξαγωγής αγαθών διπλής χρήσης από την Κοινότητα, όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 837/95 του Συμβουλίου της 10ης Απριλίου 1995, ΕΕ αριθ. L 367 της 31ης Δεκεμβρίου 1994 και ΕΕ αριθ. L 90 της 21ης Απριλίου 1995.

¹⁰ Απόφαση 94/942/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου της 19ης Δεκεμβρίου 1994 σχετικά με την κοινή δράση που ενεκρίθη από το Συμβούλιο βάσει του άρθρου 1.3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με τον έλεγχο της εξαγωγής αγαθών διπλής χρήσης, όπως τροποποιήθηκε από την απόφαση 95/127/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου της 10ης Απριλίου 1995 και από την απόφαση 95/128/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου της 10ης Απριλίου 1995, ΕΕ αριθ. L 367 της 31ης Δεκεμβρίου 1994 και ΕΕ αριθ. L 90 της 21ης Απριλίου 1995.

Λύο βασικά χαρακτηριστικά του ολοκληρωμένου συστήματος είναι:

- ένας κοινός κατάλογος αγαθών και τεχνολογιών διπλής χρήσης που υπόκεινται σε ελέγχους των εξαγωγών από όλα τα κράτη μέλη καθώς και ένας κατάλογος των χωρών προορισμού.
- κοινά κριτήρια που πρόκειται να εφαρμόζονται από όλα τα κράτη μέλη, όταν αποφασίζονται κατά πόσον θα επιτρέψουν ή όχι τις εξαγωγές από την Κοινότητα.

Το σύστημα αυτό αποτελεί μέρος της προσπάθειας της διεθνούς κοινότητας να ενισχύσει και να συντονίσει τους ελέγχους των εξαγωγών κάποιων "ευαίσθητων" προϊόντων. Συγκεκριμένα, το Δεκέμβριο του 1995, 28 χώρες, μεταξύ των οποίων και όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, συμφώνησαν επί του "διακανονισμού Wassenaar". Ο διακανονισμός αυτός διαδέχεται το καθεστώς COCOM όσον αφορά τους ελέγχους των εξαγωγών όπλων και αγαθών διπλής χρήσης. Υπάρχουν προφανείς δεσμοί μεταξύ αυτού του διακανονισμού και του κοινοτικού συστήματος, οι οποίοι θα απαιτήσουν την αναπροσαρμογή του κοινοτικού κοινού καταλόγου αγαθών διπλής χρήσης.

Σε ένα τόσο ευαίσθητο και πολύπλοκο πεδίο, όπου αναμειγνύονται συμφέροντα εσωτερικής αγοράς, εμπορίου, εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, το ολοκληρωμένο σύστημα ελέγχου των εξαγωγών δεν είναι δυνατόν να εφαρμοσθεί εν μία νυκτί. Συνεπώς, προβλέπεται μεταβατική περίοδος, ούτως ώστε να εξασφαλισθεί ότι το σύστημα λειτουργεί αποτελεσματικά. Θα χρησιμοποιηθεί για να ενδυναμώσει, όπου χρειάζεται, τα συστήματα ελέγχου των κρατών μελών και για να ενισχύσει τη διοικητική συνεργασία μεταξύ των αρμοδίων αρχών.

Το νέο σύστημα προβλέπει το σαφή προσδιορισμό (και ένα κοινό κατάλογο) των αγαθών και τεχνολογιών διπλής χρήσης και χρησιμεύει ως βάση για τη μείωση, και τελικά την εξάλειψη, των διαφορών πολιτικής μεταξύ των κρατών μελών. Το γεγονός ότι μια άδεια εξαγωγών που εκδίδει ένα κράτος μέλος ισχύει σήμερα για το σύνολο της Ένωσης, διευκολύνει τα κοινά έργα εξαγωγών μεταξύ εταιρειών που έχουν την έδρα τους στην Κοινότητα.

Η δημιουργία ενός κοινού καθεστώτος για τους ελέγχους των εξαγωγών διπλής χρήσης συνιστά σημαντική βελτίωση του κανονιστικού πλαισίου για την ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία, που θα διευκολύνει τις διαρθρωτικές προσαρμογές, αυξάνοντας κατά τον τρόπο αυτόν την ανταγωνιστικότητα των εταιρειών. Ως εκ τούτου, ολόκληρο το σύστημα πρέπει να εφαρμοσθεί αποτελεσματικά. Κατά την υποβολή νέων προτάσεων για ένα κοινό καθεστώς, η Επιτροπή θα λάβει υπόψη την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για την υπόθεση C-83/94, σύμφωνα με την οποία τα αγαθά διπλής χρήσης εμπίπτουν στο πεδίο της κοινής εμπορικής πολιτικής που καθορίζεται στο άρθρο 113.

4.2.3 Εισαγωγικοί δασμοί για στρατιωτικούς εξοπλισμούς

Το κοινό δασμολόγιο προβλέπει την εφαρμογή τελωνειακών δασμών για τους περισσότερους στρατιωτικούς εξοπλισμούς ή μη στρατιωτικούς και στρατιωτικούς εξοπλισμούς διπλής χρήσης, που εισάγονται από τρίτες χώρες. Μόνον ορισμένα προϊόντα τυγχάνουν ειδικών εξαιρέσεων, εν γένει ως αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων της GATT. Μεμονωμένες εξαιρέσεις από τους δασμούς έχουν επίσης παρασχεθεί στο πλαίσιο προτιμησιακών διακανονισμών με ορισμένες τρίτες χώρες, όπως εκείνες της ΕΖΕΣ. Παρόλα ταύτα, άλλοι στρατιωτικοί εξοπλισμοί, καθώς και προϊόντα διπλής χρήσης, καταρχήν υπόκεινται σε τελωνειακούς δασμούς, αν και το επίπεδο των δασμών αυτών έχει μειωθεί σημαντικά κατά την πορεία πολυμερών εμπορικών διαπραγματεύσεων.

Σε αυτό το πλαίσιο η Επιτροπή υπέβαλε στο Συμβούλιο το 1988 πρόταση κανονισμού σχετικά με την προσωρινή αναστολή δασμών που εφαρμόζονται στις εισαγωγές ορισμένων όπλων και στρατιωτικών εξοπλισμών¹¹. Ο σκοπός ήταν μια ενιαία απάντηση της Κοινότητας στις απαιτήσεις προμηθειών εθνικής ασφαλείας, οι οποίες μέχρι τότε είχαν καταλήξει στη μονομερή παροχή από ορισμένα κράτη μέλη εξαιρέσεων από τελωνειακούς δασμούς. Η Επιτροπή έκρινε τότε, και ακόμη κρίνει, ότι οι διακανονισμοί δασμών για εισαγόμενα προϊόντα, ακόμη και στρατιωτικών εξοπλισμών ή εξοπλισμών διπλής χρήσης, αποτελούν αποκλειστική αρμοδιότητα της Κοινότητας και ότι το άρθρο 28 της Συνθήκης, ως εκ τούτου, αποτελεί τη μόνη επιτρεπόμενη νομική βάση για την παροχή αυτόνομων αναστολών. Από την άποψη αυτή, η ύπαρξη διαφορετικών εθνικών προσεγγίσεων, πλην του ότι δεν θεμελιώνεται στο κοινοτικό δίκαιο, δεν συμβιβάζεται με τις ίδιες τις αρχές της Τελωνειακής Ένωσης και της Εσωτερικής Αγοράς.

Το πεδίο εφαρμογής της πρότασης κανονισμού καθορίστηκε με σκοπό να επέλθει ισορροπία μεταξύ της επιθυμίας να διευκολυνθεί η πρόσβαση των εθνικών ενόπλων δυνάμεων στους πλέον τεχνολογικά προηγμένους εξοπλισμούς και της ανάγκης να ληφθούν υπόψη τα συμφέροντα της κοινοτικής βιομηχανίας όπλων. Επομένως, καλύπτει εξοπλισμούς οι οποίοι είναι "εκ φύσεως" στρατιωτικοί, καθώς και μέρη τους. Κατά τις συζητήσεις στο Συμβούλιο, ορισμένα κράτη μέλη ζήτησαν να διευρυνθεί ο κατάλογος και να συμπεριλάβει ορισμένους εξοπλισμούς, το οποίο κατ' ανάγκη συνεπάγεται, όχι μόνον ότι πρέπει να επιβεβαιώνεται ότι οι εισαγωγές αυτών των εξοπλισμών διπλής χρήσης, με αναστολή των δασμών, δεν είναι πιθανό να διαταράξουν την προαναφερθείσα ισορροπία, αλλά και να καθορίζεται τι σημαίνει "στρατιωτική χρήση" στην περίπτωση τους.

Οι συζητήσεις θα μπορούσαν να επαναληφθούν στο συνολικό πλαίσιο της παρούσας ανακοίνωσης, προκειμένου να συνταχθεί ένας κατάλογος προϊόντων που θα τυγχάνουν αναστολής των δασμών, το οποίο ταιριάζει ιδιαίτερα με τους διάφορους στόχους μιας ευρωπαϊκής αμυντικής πολιτικής. Αυτό θα συμβάλει επίσης, όπως προτείνει η Επιτροπή από το 1988, στην επίλυση των σημαντικών δυσκολιών που αναφέρονται παραπάνω.

4.2.4 Εμπορικές σχέσεις με τρίτες χώρες

Η ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής αγοράς αμυντικού εξοπλισμού, στον βαθμό που θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη αυτόαρκεια σε διαφορετικά τμήματα της αγοράς, έχει ενδεχομένως εκτεταμένες συνέπειες για τις σχέσεις με τρίτες χώρες, και ιδιαίτερα με τις Ηνωμένες Πολιτείες, που είναι η κύρια τρίτη χώρα προμήθειας όπλων στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η εκμετάλλευση της κοινοτικής διάστασης στις αμυντικές προμήθειες δεν συνεπάγεται μονομερές άνοιγμα της αμυντικής αγοράς σε προμηθευτές τρίτων χωρών.

Λόγω των εξαιρέσεων στο πολυμερές εμπορικό καθεστώς, συμπεριλαμβανομένης της Συμφωνίας του ΠΟΕ για τις κρατικές προμήθειες, οι ανταγωνιστικοί διαγωνισμοί δεν εφαρμόζονται ακόμη στις αγορές αμυντικού υλικού από τους εμπορικούς εταίρους μας. Κάθε κράτος μέλος είναι ελεύθερο να αποφασίσει κατά πόσον θα πρέπει να εξετάσει προσφορές από εταιρείες τρίτων χωρών.

¹¹

COM(88)502 τελικό ΕΕ αριθ. C 265, 12.10.88. σ. 9.

Θα πρέπει να ξεκινήσουν διαπραγματεύσεις με σκοπό τον καθορισμό των ορίων υπό τους οποίους οι προμηθευτές από τρίτες χώρες δύναται να απολαύουν, όσον αφορά τις κρατικές προμήθειες και άλλα ζητήματα πρόσβασης στην αγορά, των ιδίων δικαιωμάτων με εκείνα των κοινοτικών προμηθευτών στον τομέα των εξοπλισμών, με βάση την ανάλογη και αποδοτική πρόσβαση των κοινοτικών προμηθευτών στις αγορές αυτών των χωρών, εξασφαλίζοντας παράλληλα το σεβασμό των συμφερόντων ασφάλειας του κάθε μέρους.

5. Συμπεράσματα

Η Επιτροπή κρίνει ότι τα θέματα που αφορούν την παραγωγή και το εμπόριο εξοπλισμών συνδέονται με διαστάσεις άμυνας και εξωτερικής πολιτικής των κρατών μελών και με την πρόοδο που επιτελείται προς την ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας ασφάλειας και άμυνας. Αφετέρου, η διατήρηση και η εξασφάλιση μιας ανταγωνιστικής ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας αποτελεί επίσης προϋπόθεση για μια ευρωπαϊκή ταυτότητα ασφάλειας και άμυνας.

Η κατάσταση των αμυντικών βιομηχανιών απαιτεί συνεπώς άμεση ευαισθητοποίηση η οποία, αν δεν συνοδεύεται από συγκεκριμένη δράση, ενδέχεται να επιδεινώσει την κατάσταση της απασχόλησης προκαλώντας μαζικές απώλειες θέσεων εργασίας και να οδηγήσει στην εξαφάνιση τεχνολογικού δυναμικού, τα οποία θα έχουν σοβαρές επιπτώσεις στον μη αμυντικό τομέα.

Πολλά θέματα, ιδίως όσον αφορά τη ζήτηση (π.χ. η εναρμόνιση των λειτουργικών απαιτήσεων) μπορούν να εξετασθούν μόνο στο πλαίσιο της επεξεργασίας της ευρωπαϊκής ταυτότητας στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας. Βραχυπρόθεσμα, ωστόσο, η ΚΕΠΠΑ προσφέρει μηχανισμούς και διαδικασίες που μπορούν να διευκολύνουν την εφαρμογή άμεσων δράσεων.

Πολλά άλλα θέματα, ιδίως αυτά που έχουν άμεσο αντίκτυπο στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, μπορούν να βρουν απάντηση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Πράγματι, για τη δημιουργία ενοποιημένων αγορών και ανταγωνιστικών βιομηχανιών υπάρχει ένα συνεκτικό φάσμα κοινοτικών οργάνων. Κατά την εφαρμογή των υφιστάμενων οργάνων μπορεί να ληφθεί δεόντως υπόψη η ιδιαιτερότητα του συγκεκριμένου τομέα.

Τα μέτρα που προτείνονται στο παρόν έγγραφο θα μπορούσαν να συμπληρωθούν εποικοδομητικά με μέτρα στο πλαίσιο της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης, ιδιαίτερα με την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Εξοπλισμών τον οποίο αναφέρει η δήλωση της ΔΕΕ της 10ης Δεκεμβρίου 1991.

Το Συμβούλιο καλείται να αποφασίσει, βάσει της παραπάνω ανάλυσης και των προτάσεων, ως προς τη συμβολή των κοινοτικών οργάνων.

Με βάση τις εργασίες του Συμβουλίου, η Επιτροπή σχεδιάζει να δρομολογήσει τις κατάλληλες πρωτοβουλίες υπό μορφή συγκεκριμένων προτάσεων ή άλλων κατάλληλων μέτρων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 1* : Στρατιωτικές δαπάνες, σε σταθερές τιμές, 1985 -1994

Τα ποσά αναφέρονται σε εκατ. US \$, σε τιμές και ισοτιμίες του 1990.

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
<i>Βόρεια Αμερική</i>										
Καναδάς	11.014	11.233	11.488	11.631	11.536	11.547	10.413	10.482	10.433	10.151
ΗΠΑ	313.307	335.048	331.215	323.860	320.427	306.170	268.994	284.116	269111	252.358
<i>Ευρώπη</i>										
Βέλγιο	4.789	4.984	5.017	4.806	4.732	4.644	4.579	3.760	3.571	3.549
Λανία	2.613	2.520	2.662	2.714	2.648	2.650	2.697	2.648	2.653	2.608
Γαλλία	39.918	41.081	42.284	42.243	42.793	42.589	42.875	41.502	41.052	41.235
Γερμανία	38.824	39.889	40.570	40.242	40.146	42.320	39.216	37.697	33.486	31.258
Ελλάδα	4.524	3.861	3.856	4.078	3.819	3.863	3.663	3.808	3.716	3.778
Ιταλία	19.538	20.187	22.699	24.113	24.304	23.376	23.706	23.004	23.187	23.492
Λουξεμβούργο	74	78	89	101	93	97	107	111	102	110
Κάτω Χώρες	7.350	7.461	7.598	7.561	7.636	7.421	7.161	7.088	6.548	6.263
Νορβηγία	3.339	3.234	3.442	3.279	3.369	3.395	3.293	3.569	3.385	3.523
Πορτογαλία	1.336	1.504	1.563	1.738	1.824	1.875	1.925	1.977	1.914	1.948
Ισπανία	9.058	8.827	9.995	9.345	9.668	9.053	8.775	8.113	8.823	8.141
Τουρκία	4.011	4.532	4.316	3.802	4.398	5.315	5.463	5.747	6.355	6.173
ΗΒ	43.549	42.867	42.561	40.646	40.792	39.776	41.087	37.141	36.312	35.055
Αυστρία	1.644	1.726	1.612	1.546	1.622	1.542	1.550	1.507	1.502	1.513
Φινλανδία	1.826	1.975	1.989	2.085	2.058	2.116	2.447	2.499	2.356	2.167
Ιρλανδία	556	571	533	530	525	596	623	617	592	613
Σουηδία	5.234	5.387	5.499	5.573	5.762	5.909	5.540	5.392	5.273	5.260
ΕΚ	180.833	182.921	188.527	187.321	188.422	187.827	185.951	176.856	171.087	173.163

Σημείωση: Η παραπάνω σειρά βασίζεται σε στοιχεία εκφρασμένα στο εθνικό νόμισμα, στη συνέχεια αποπληθωρισμένα σε τιμές ΠΠΟ και που μετατράπηκαν σε δολάρια με τη μέση ισοτιμία που ίσχυε τον 1990. Οι τοπικοί δείκτες τιμών κατανάλωσης (ΔΤΚ) ελήφθησαν, κατά το δυνατόν, από τις International Financial Statistics (IFS) (Λιθόνες Νομισματικό Ταμείο, Washington, DC). Για το τελευταίο έτος οι ΔΤΚ είναι εκτιμώμενο μέγεθος βάσει των πρώτων 6-10 μηνών του έτους. Οι μέσες ισοτιμίες κατά περίοδο ελήφθησαν, κατά το δυνατόν, από τις IFS.

* Ο πίνακας 2 προέρχεται από την επετηρίδα 1995 του SIPRI, σελ. 440-441

Πίνακας 2 : Δαπάνες προμήθειας βαρέων όπλων, 1983-1992

Τα ποσά αναφέρονται σε εκατ. US \$, σε σταθερές τιμές (ΙΠΠΑ) (1991)

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
<i>Βόρεια Αμερική</i>	2.100	2.350	2.226	2.355	2.568	2.521	2.313	2.129	2.020	2.053
<i>Καναδάς</i>	68.635	76.442	83.997	90.105	91.461	84.956	84.271	79.337	74.757	66.140
<i>ΗΠΑ</i>										
<i>Ευρώπη</i>	705	646	615	650	664	583	474	371	379	322
<i>Βέλγιο</i>	448	416	357	349	393	387	344	391	422	430
<i>Δανία</i>	9.613	9.491	9.888	10.305	11.235	11.057	11.347	10.615	10.077	9.869
<i>Γαλλία</i>	7.884	7.805	7.825	8.191	8.218	7.826	7.685	7.545	4.347	3.562
<i>Γερμανία</i>	633	724	681	634	689	987	870	859	773	828
<i>Ελλάδα</i>	3.642	3.505	3.946	3.942	4.994	5.075	5.112	4.202	3.967	3.247
<i>Ιταλία</i>	1	1	3	2	3	3	4	4	6	5
<i>Λουξεμβούργο</i>	1.700	1.774	1.739	1.531	1.367	1.561	1.359	1.344	1.130	1.208
<i>Κάτω Χώρες</i>	637	527	834	668	704	619	838	769	727	846
<i>Νορβηγία</i>	76	69	48	104	173	200	238	212	180	131
<i>Πορτογαλία</i>	1.970	2.591	1.581	2.164	2.565	2.009	1.838	1.214	1.176	1.492
<i>Ισπανία</i>	411	519	573	847	1.010	888	785	1.103	1.287	1.488
<i>Τουρκία</i>	11.467	12.263	12.259	11.505	11.004	10.842	9.575	7.798	8.118	7.359
<i>ΗΒ</i>										
<i>Ευρωπαϊκό ΝΑΤΟ</i>	39.189	40.333	40.349	40.894	43.021	42.038	40.468	36.427	32.587	30.787
<i>Σύνολο</i>	109.923	119.125	126.572	133.354	137.050	129.514	127.052	117.892	109.364	98.979
<i>Σύνολο κράτη μέλη ΕΚ</i>	38.154	39.314	38.965	39.416	41.330	40.570	38.865	34.574	30.591	28.470

Πηγές: ΝΑΤΟ, Οικονομικά δεδομένα της ΝΑΤΟϊκής άμυνας (ΝΑΤΟ: Βρυξέλλες, ετήσιο)· υπολογισμοί του συντάκτη. Τα ποσά για τη Γαλλία βασίζονται σε δεδομένα από εθνικές πηγές.

Πίνακας 3 : Κοινοτικές (ΕΕ) εισαγωγές και εξαγωγές βαρέων συμβατικών όπλων, 1984-1993

Ενδεικτικές τιμές σε εκατ. US \$ και σταθερές τιμές (1990)

Έτος	Εισαγωγές ΕΕ	Παγκόσμιο σύνολο	Εξαγωγές ΕΕ	Παγκόσμιο σύνολο
1985	2.126	39.713	8.514	39.713
1986	3.118	44.118	8.001	44.118
1987	2.942	46.377	7.372	46.377
1988	4.162	38.585	6.129	38.585
1989	4.827	37.798	7.696	37.799
1990	3.865	30.891	6.160	30.891
1991	5.463	25.527	5.637	25.527
1992	6.190	24.776	4.611	24.777
1993	3.766	24.494	5.108	24.494
1994	3.766	21.725	6.548	21.725

Πηγή : Επετηρίδα 1995 του SIPRI, σελ. 510-511

Πίνακας 4: Εισαγωγές βαρέων συμβατικών όπλων από κράτη μέλη της ΕΕ, 1988-92
(σε εκατ. δολάρια ΗΠΑ και σταθερές τιμές 1990)

Προμηθευτής:	USA	F	D	I	NL	UK	Λοιποί	Σύνολο
Αποδέκτης:								
Βέλγιο	709	54		69			102	933
Λατвия	204	12	49			286	43	596
Γερμανία	4.279	67			32	80	15	4.473
Ελλάδα	3.309	1.365	987	15	254	24	244	6.197
Ισπανία	3.040	372	30	126		19	159	3.747
Γαλλία	1.577					13	36	1.626
Ιρλανδία	23			3		30	16	71
Ιταλία	494	17	58				119	688
Κάτω Χώρες	1.734		14			3	13	1.765
Πορτογαλία	449	36	836		43	10		1.374
ΗΒ	2.074	121	32		33		65	2.326
Σύνολο ΕΕ	17.892	2.044	2.006	213	362	465	812	23.795
ΗΠΑ		3	429	199		543	669*	1.843

* Από τα οποία τουλάχιστο 128 εκατ. \$ από χώρες εκτός ΕΕ

Πηγή: Επετηρίδα 1994 του SIPRI

Πίνακας 5: Κρίσιμες τεχνολογίες

Κρίσιμες τεχνολογίες		Λιπλή χρήση	Σύμμαχοι NATO
1	Ημιαγωγά υλικά και μικροηλεκτρονικά κυκλώματα	V	2
2	Ικανότητα παραγωγής λογισμικού	V	2
3	Παράλληλες αρχιτεκτονικές υπολογιστών	V	2
4	Τεχνητή νοημοσύνη μηχανών και ρομποτική	V	3
5	Προσομοίωση και κατασκευή μοντέλων	V	3
6	Φωτοηλεκτρονική	V	2
7	Ραδιοεντοπιστές (ραντάρ) υψηλής ευαισθησίας	V	2
8	Παθητικοί αισθητήρες		2
9	Επεξεργασία σημάτων	V	2
10	Έλεγχος υπογραφών		2
11	Περιβάλλον οπλικών συστημάτων	V	3
12	Συγχώνευση δεδομένων	V	2
13	Υπολογιστική ρευστοδυναμική	V	2
14	Πρόωση με λήψη αέρα	V	3
15	Παλμική ισχύς		2
16	Υπερταχεία βλήματα		2
17	Υλικά υψηλής ενεργειακής πυκνότητας		3
18	Σύνθετα υλικά	V	3
19	Υπεραγωγιμότητα	V	2
20	Βιοτεχνολογικά υλικά και σχετικές διεργασίες		
<p>Ικανότητα συμβολής στην τεχνολογία :</p> <p>4 Αξιόλογο προβάδισμα σε ορισμένους θόκους τεχνολογίας</p> <p>3 Ικανότητα σημαντικής συμβολής</p> <p>2 Ικανότητα περιορισμένης συμβολής</p> <p>1 Οποιαδήποτε άμεση συμβολή είναι απίθανη</p>			

ΠΗΓΗ: Προσαρμογή από το Office of Technology Assessment, 1990

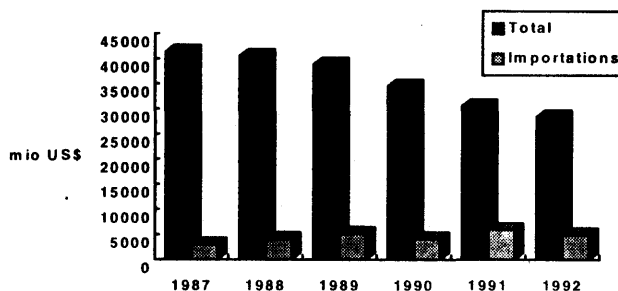
Διάγραμμα 1

Διάγραμμα 1: Δαπάνες προμήθειας βαρέων όπλων

εκατ. US \$

Σύνολο
Εξαγωγές

GRAPHIQUE 1 : Achats d'armes importantes par l'UE

Το διάγραμμα 1 βασίζεται στον πίνακα 2, Δαπάνες προμήθειας βαρέων όπλων στο NATO και στην ΕΟΚ, περίοδος 1983-92, καθώς και στον πίνακα 3, Κοινωνική (ΕΕ) εισαγωγές και εξαγωγές βαρέων συμβατικών όπλων, 1984-93

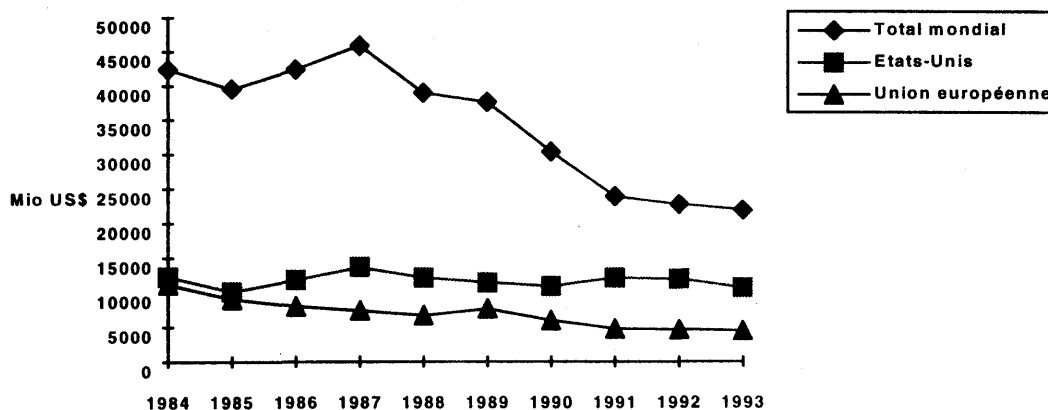
Διάγραμμα 2

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: Εξαγωγές βαρέων συμβατικών όπλων

εκατ. US \$

Παγκόσμιο σύνολο
ΗΠΑ
ΕΕ

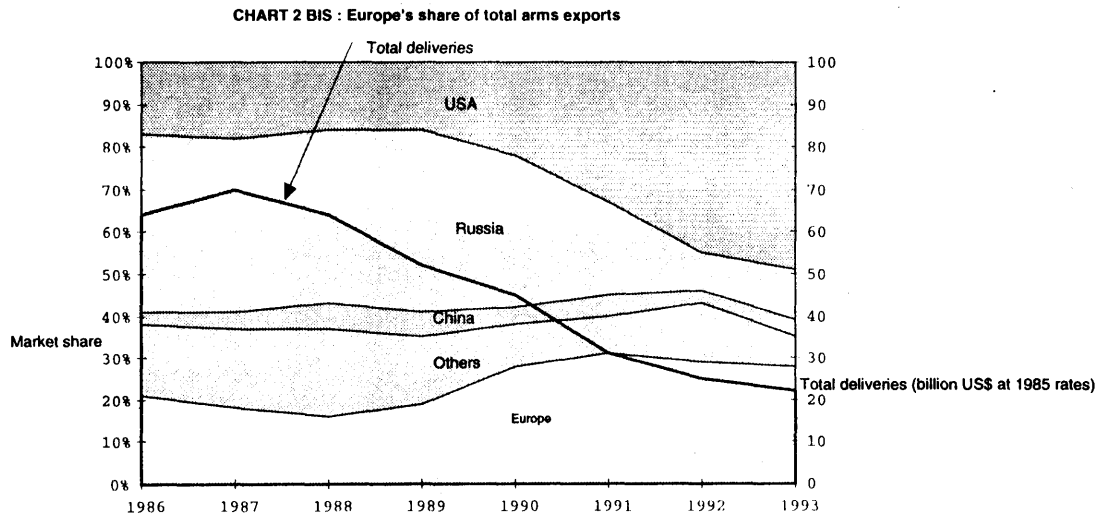
GRAPHIQUE 2 : Exportations d'armes importantes classiques

Το διάγραμμα 2 βασίζεται στον πίνακα 3

Διάγραμμα 2α

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2α: Μερίδιο της Ευρώπης στις συνολικές εξαγωγές όπλων

Πηγή : Conventional arms transfers to the Third World 1986-19963, RF Grimmett, Congressional Research Service, Library of Congress, Washington D.C. 1994, pp 87-88

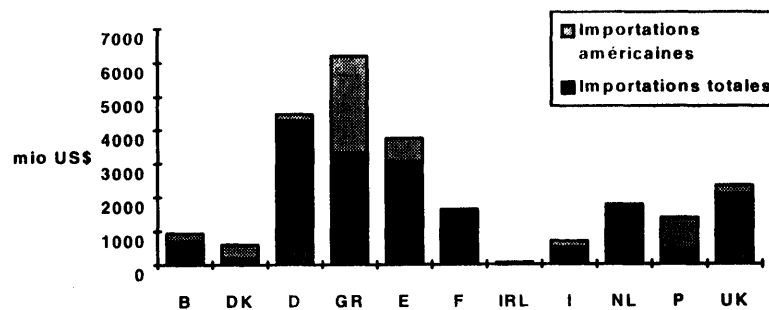
Διάγραμμα 3

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3: Εισαγωγές βαρέων συμβατικών όπλων από κράτη μέλη της ΕΕ, 1988-92

Σύνολο εισαγωγών
Εισαγωγές ΗΠΑ

άξιά. US \$

GRAPHIQUE 3 : Importations d'armes imprtantes classiques par les Etats membres de l'UE entre 1988 et 1992

Το διάγραμμα 3 προκύπτει από τα ποσά του πίνακα 4

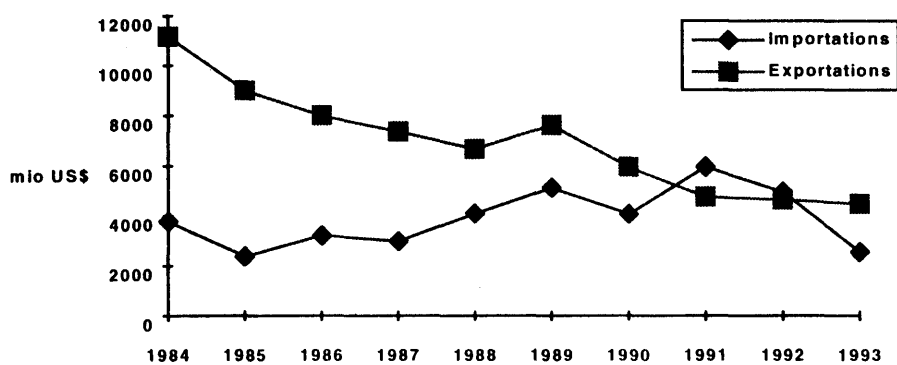
Διάγραμμα 4

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4: Κοινοτικές (ΕΕ) εισαγωγές και εξαγωγές βαρέων συμβατικών όπλων

Εισαγωγές
Εξαγωγές

εκατ. US \$

GRAPHIQUE 4 : importations et exportations d'armes importantes classiques par l'UE

Το διάγραμμα 4 προκύπτει από τα ποσά του πίνακα 3

Κατάλογος πράξεων συγκέντρωσης σε κοινοτικό επίπεδο στην αμυντική βιομηχανία¹² που πραγματοποιήθηκαν μετά την έναρξη ισχύος του κανονισμού περί "συγκεντρώσεων"¹³

Αριθ. αναφ. πράξης	Εμπλεκόμενες εταιρείες	Εθνικότητα εταιρειών	Δραστηριότητες	Καθεστώς ως προς τον κανονισμό περί "συγκεντρώσεων"
IV/M.17	MRR/ Aérospatiale	ΟΔΤ/Γαλλία	Ελικόπτερα	εγκρίθηκε στις 25.2.91
IV/M.86	Thomson/Pilkington	Γαλλία/ΗΒ	Οπτικο-ηλεκτρονικά	εγκρίθηκε στις 23.10.91
IV/M.272	Matra/Cap Gemini Sogeti	Γαλλία/Γαλλία	Αμυντικές πληροφορίες	εγκρίθηκε στις 17.3.93
IV/M.318	Thomson/Short	Γαλλία/ΗΒ	Πύραυλοι	εγκρίθηκε στις 14.4.93
IV/M.275	Aérospatiale/SNPE	Γαλλία/Γαλλία	Πυραυλο-κινητήρες	δεν κοινοποιήθηκε κατά το άρθρο 223
IV/M.527	Thomson/Deutsche Aerospace	Γαλλία/Γερμανία	Προωθητικά συστήματα πυραύλων	εγκρίθηκε στις 2.12.94
IV/M.528	British Aerospace/VSEL	ΗΒ/ΗΒ	Στρατιωτική ναυπηγική	δεν πραγματοποιήθηκε, δεν κοινοποιήθηκε κατά το άρθρο 223
IV/M.529	GEC/VSEL	ΗΒ/ΗΒ	Στρατιωτική ναυπηγική	δεν κοινοποιήθηκε κατά το άρθρο 223
IV/M.571	CGI*/Dassault	Γαλλία**/Γαλλία	Αμυντική πληροφορική	εγκρίθηκε στις 24.3.95
IV/M.598	Daimler Benz/Karl Zeiss	ΟΔΓ/ΟΔΓ	Οπτικο-ηλεκτρονικά	εγκρίθηκε στις 27.6.95
IV/M.620	Thomson/Teneo/Indra	Γαλλία/Γερμανία	Αμυντικά ηλεκτρονικά	εγκρίθηκε στις 22.8.95

* θυγατρική της IBM

** ΗΠΑ για διοίκηση της μητρικής εταιρείας

¹² Περιλαμβάνονται μόνο πράξεις που αφορούν, αποκλειστικά ή κυρίως παραγωγή στρατιωτικού υλικού. Ο ίδιος αριθμός πράξεων αφορά τμηματικώς αμυντικό υλικό.

¹³ Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 4064/89 του Συμβουλίου της 21ης Δεκεμβρίου 1989 για τον έλεγχο συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων, τέθηκε σε ισχύ στις 21 Σεπτεμβρίου 1990. Από τον κανονισμό καλύπτονται μόνο μεγάλες επιχειρήσεις με κοινοτική διάσταση, προσδιοριζόμενες βάσει του κύκλου εργασιών των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων (βλ. Στ 1 του κανονισμού).

ISSN 0254-1483

COM(96) 10 τελικό

ΕΓΓΡΑΦΑ

GR

10

Αριθ. καταλόγου : CB-CO-96-029-GR-C

ISBN 92-77-99758-3

Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

L-2985 Λουξεμβούργο

39